

Den første sag på dagsordenen var:

1) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 34:

Forespørgsel til statsministeren og ministeren for udviklingsbistand [om FN's verdenskvindekonference i Beijing 1995 l.

Af Ingrid Rasmussen (S), Hanne Severinsen (V), Lene Espersen (KF), Anni Svanholt (SF), Vibeke Peschardt (RV), Bruno Jerup (EL) og Arne Melchior (CD).

(Forespørgslen anmeldt 12/1 96).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

2) Spørgsmål om fremme af forespørgsel nr. F 35:

Forespørgsel til statsministeren og økonomi- og pensionskassernes ministeren [om regeringens planer om demokratiskisering af lønmodtagerfondene, ATP, LD og pensionskasserne].

Af Aage Frandsen (SF) m.fl.

(Forespørgslen anmeldt 12/1 96).

Formanden:

Hvis ingen gør indsigelse mod fremme af denne forespørgsel, betragter jeg Tingets samtykke dertil som givet. (Ophold). Det er givet.

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Forespørgsel nr. F 28:

Forespørgsel til udenrigsministeren og forsvarsministeren:

»Kan ministrene oplyse, hvad regeringen vil gøre for at hindre, at en udvidelse af NATO med udvalgte nye medlemslande vil skabe skillelinjer ned gennem Europa med øget spænding mellem NATO og SNG-landene til følge?«

Af Keld Albrechtsen (EL) og Søren Søndergaard (EL).

(Forespørgslen anmeldt 12/12 95. Fremme af forespørgslen vedtaget 15/12 95).

Begrundelse

Keld Albrechtsen (EL):

Enhedslisten har rejst denne debat, fordi vi ser med stigende bekymring på udviklingen i forholdet mellem Vesten og Rusland. Vi ser også med stigende bekymring på den udenrigspolitik – jeg havde nær sagt eventyrpolitik – som den danske regering fører i Østersøen.

Jeg vil tillade mig at indlede debatten med et citat fra Jyllands-Posten fra den 18. juni 1995. Det er en tekst, der stammer fra en rapport med titlen »Engaging Russia« skrevet af eksperter fra Den Trilaterale Kommission, som er en vestlig tænketank, der i flere årtier har været med til at udstikke linjer for Vestens sikkerhedspolitik. Citatet lyder:

»En NATO-udvidelse kan genrejse murene mellem øst og vest og dele det europæiske kontinent, det vil destabilisere Øst- og Centraleuropa, føre til et nyt våbenkapløb og stigninger i det russiske forsvarsbudget. Det vil tvinge den russiske militære generalstab til at planlægge et forsvar mod Europa, give god vind til de politiske kræfter, der vil bringe Ukraine under russisk kontrol og øge presset mod de baltiske stater. Samtidig kan en udvidelse være skyld i, at de demokratiske kræfter i Rusland svækkes, i stedet styrkes fascister og kommunister, der vil genrejse det sovjetiske rige.«

Jeg synes, at dette citat giver en god og klar sammenfatning af det problem, vi står over for, og den enorme risiko, vi løber, hvis Danmark og de øvrige vesteuropæiske lande sammen med USA fortsætter med planerne om NATO-udvidelsen.

Vi har stadig chancen for at sikre, at vores børn kommer til at leve i et fredeligt, nedrustet Europa, men den danske regering er sammen med de andre vestlige regeringer ved at sætte denne chance, denne enestående historiske chance over styr. Man er ved at falde tilbage i gamle, nedslidte militære tankegange, gamle doktriner om militær afskrækkelse og sikkerhed gennem militært udstyr.

Vi risikerer med andre ord at opleve en udvikling fra først »den kolde fred«, som man taler om nu, og derefter en ny kold krig, hvor et nyt jerntæppe igen deler Europa.

Den danske regering og ikke mindst udenrigsministeren og forsvarsministeren har i den senere tid ført en overordentlig offensiv Østersøpolitik, ikke mindst i forhold til de baltiske lande, og Danmark er på vej ind i rollen som NATO's sendebud i Baltikum.

Det er selvsagt en yderst risikabel politik. Først og fremmest er risikoen en russisk reaktion, der sætter de baltiske lande under pres og bringer dem i klemme mellem Vesten og Rusland.

Den danske og vestlige politik er også moralsk angribelig, fordi man spiller et spil, hvor man selv håber at score gevinsten, men lader andre, først og fremmest befolkningerne i de baltiske lande, Estland, Letland og Litauen, men også i lande som Slovakiet og Ukraine løbe risikoen og betale hovedparten af regningen, når det går galt.

Jeg håber, at forberedelsen af denne debat har givet regeringen anledning til nøje at vurdere de mulige konsekvenser af den danske NATO-politik og ikke mindst af den danske Østersø-politik. Mit håb er, at debatten giver regeringen anledning til at komme med nye signaler om nedrustning og afspænding i Europa, nye signaler, som også kan tjene til afspænding og nedrustning i Østersøområdet.

Derfor glæder jeg mig nu til at høre ministerens besvarelse af den forespørgsel, som vi har rejst.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Lad mig forudskikke med det samme i anledning af hr. Keld Albrechtsens begrundelse for forespørgslen, at det vil fremgå af min redegørelse her i dag, at hr. Keld Albrechtsens fremstilling af hele denne sag er aldeles fejlagtig og urimelig.

Vi havde den 24. november 1994 en folketingsdebat om NATO's udvidelse og om regeringens holdning til det. Regeringen understregede dengang, at det var Danmarks grundsyn at anlægge en positiv, åben holdning til de central- og østeuropæiske landes ønske om at blive integreret i de vestlige samarbejdsstrukturer.

Regeringen har ikke ændret holdning.

Den kolde krig er slut, Warszawapagten er opløst, Sovjetunionen eksisterer ikke længere, og de central- og østeuropæiske lande søger tilknytning til de europæiske samarbejdsstrukturer.

Østlandenes tilnærmelse til Vesteuropa skal ske på mange planer samtidig. At gøre EU's udvidelse mod Øst mulig er den væsentligste opgave for regeringskonferencen i 1996. Det understregede jeg under Folketingets fore-

spørgselsdebat i december måned om regeringskonferencen.

Også på det sikkerhedspolitiske område skal de central- og østeuropæiske lande knyttes nærmere til Vesten. Derfor støtter regeringen principielt, at NATO udvides mod øst. Men det er ikke ligegyldigt, hvordan udvidelsen af NATO bliver gennemført. At udvide NATO er en kompliceret opgave, som ikke løses med et snuptag.

NATO's udvidelse har til formål at styrke stabiliteten og sikkerheden for alle Europas lande. NATO's udvidelse må ikke skabe nye skillelinjer.

På NATO-topmødet i januar 1994 bekræftedes det, at NATO er åben for medlemskab for andre europæiske lande. På NATO-udenrigsministermødet i december 1994 blev det besluttet at udarbejde en rapport om, hvorledes NATO kan udvides og om udvidelsens konsekvenser. Rapporten blev offentliggjort i september 1995. Der var stor tilfredshed med rapporten og med de orienteringer af en række partnerlande, som blev gennemført i løbet af oktober-november måned sidste år.

Rapporten afspejler de sidste 6 års omvæltninger i Europa. NATO er i færd med at omstille sig til den nye sikkerhedspolitiske situation. NATO etablerede allerede i 1991 et nyt forum, Det Nordatlantiske Samarbejdsråd: NACC, hvor alle tidligere medlemmer af Warszawapagten har sæde. I 1994 tilbød NATO alle europæiske lande et Partnerskab for Fred. NATO koncentrerer sig ikke længere alene om det fælles forsvar; nu er NATO parat til at stille sin kapacitet til rådighed for FN og OSCE til fredsbevarende aktiviteter. Der er tale om et nyt NATO, der åbner sig mod øst.

NATO's udvidelsesrapport beskriver de forpligtelser, som de kommende medlemmer skal leve op til. Det gælder bl.a. markedsøkonomi, grundfæstet demokrati, overholdelse af menneskerettigheder samt civil og demokratisk kontrol med forsvaret. Samtidig skal nye medlemmer have løst deres mindretalsproblemer, og deres forhold til nabolandene skal være afklaret.

Regeringen har arbejdet aktivt for, at udvidelsesrapporten – og dermed udvidelsesprocessen – er blevet sat ind i en bredere europæiske sammenhæng. Dette er markeret i rapporten.

For det første understreger rapporten, at NATO's udvidelse har til formål at styrke stabiliteten og sikkerheden for alle lande i det euroatlantiske område.

For det andet understreges det, at udvidelsen ikke må skabe nye skillelinjer i Europa. En udvidelse af NATO er en gradvis proces, der skal tage hensyn til den udenrigs- og sikkerhedspolitiske udvikling i hele Europa.

Og for det tredje understreges det i rapporten, at NATO's beslutning om at åbne alliancen for andre europæiske lande ikke er vendt imod nogen stat eller blok. I overensstemmelse med artikel 10 i Washington-traktaten er NATO-medlemskab muligt for enhver europæisk stat. I rapporten henvises der samtidig til OSCE's vedtagelse om, at det står ethvert land frit for at vælge sin sikkerhedsordning, herunder medlemskab af en alliance.

Enhver tale om indflydelsessfære i det nye Europa er således udelukket. Det er en gammeltdags tænkning. Tværtimod er der tale om at imødekomme et udbredt ønske i en række europæiske lande om medlemskab af NATO. Et sådant ønske hverken kan eller må NATO sidde overhørig.

På NATO-udenrigsministermødet den 5. december sidste år var der enighed om, at meget endnu udestår både internt i NATO og udadtil i forhold til partnerlandene, før der skal træffes beslutning om, med hvem og hvornår NATO skal udvides. Beslutningsprocessen herom indledes tidligst om et års tid. Udvidelsesprocessen vil derfor fortsætte som planlagt i et roligt og afmålt tempo.

I 1996 vil udvidelsesprocessen bestå af tre elementer: For det første vil NATO øge dialogen med de partnerlande, der ønsker det, for det andet skal der ske en styrkelse og en videreudvikling af Partnerskab for Fred, og for det tredje vil NATO fortsætte alliancens egne overvejelser om konsekvenserne af udvidelsen, både politisk og økonomisk.

Partnerskab for Fred-samarbejdet, PFP, er allerede blevet et centralt element i Europas sikkerhedsarkitektur. Det har vist sig at være et nyttigt instrument, som – netop fordi det er så praktisk anlagt – har bragt partnerlandene tættere på Vesteuropa.

I 1996 vil PFP-samarbejdet i større omfang end hidtil blive tilpasset det enkelte land. De lande, der ønsker det, kan så gennem et styrket og målrettet samarbejde knyttes nærmere til NATO.

I tråd hermed vil Partnerskab for Fred blive styrket og videreudviklet på en række områder både som en mekanisme til forberedelse af

medlemskab og som en permanent struktur i Europa. Fra dansk side lægger vi særlig vægt på spørgsmålet om den civile og demokratiske kontrol med de væbnede styrker, og her er PFP et oplagt instrument.

Styrkelsen af Partnerskab for Fred kræver øgede ressourcer. Det vil regeringen arbejde for, og samtidig vil regeringen virke for, at partnerlandene involveres mere aktivt i tilrettelæggelsen af samarbejdet. Et virkeligt samarbejde går som bekendt begge veje.

Så vidt jeg kunne høre det, omtalte hr. Keld Albrechtsen aldeles og overhovedet ikke Partnerskab for Fred på trods af, at dette instrument i den europæiske sikkerhedspolitik jo er i hastig udvikling.

Jeg vil gerne understrege, at ingen partnerlande er udelukket fra medlemskab af NATO. Der eksisterer ikke en liste over særligt udvalgte lande. Der vil, når den tid kommer, blive tale om en politisk beslutning, som vil blive truffet fra sag til sag.

Regeringen vil fortsat arbejde for at sikre de baltiske lande de samme muligheder som de andre central- og østeuropæiske lande. De baltiske lande deltager aktivt i Partnerskab for Fred. Danmark har allerede et tæt samarbejde med de baltiske lande i forbindelse med Partnerskab for Fred. Dette samarbejde vil blive yderligere styrket i 1996.

Parallelt med, men adskilt fra udvidelsesprocessen har NATO indledt en bredt anlagt dialog og et bredt anlagt samarbejde med Rusland. Samarbejdet med Rusland sker både uden for og inden for Partnerskab for Fred-rammen. Rusland har erklæret sig villig til at deltage mere aktivt i Partnerskab for Fred i 1996.

Det er afgørende at udvikle et godt forhold til Rusland, hvis den europæiske sikkerhedsstruktur skal blive komplet. Rusland må ikke isoleres. Sikkerhed og stabilitet i Europa skabes kun med, ikke mod Rusland. I sidste ende vil sikkerhed og stabilitet på det europæiske kontinent afhænge af et godt og stabilt forhold til Rusland, og det samme gælder med hensyn til Ukraine.

En udvidelse af NATO kan derfor ikke gennemføres uden hensyntagen til Rusland. Samtidig er det klart, at Rusland ikke kan gives vetoet over NATO's udvidelse, heller ikke i spørgsmålet om, hvilke lande der tilbydes medlemskab.

Vejen frem er at udvikle et tæt samarbejde med Rusland. Samarbejdet må udvikles i fuld åbenhed og bæres af gensidig tillid, og samtidig

er det vigtigt at give samarbejdet med Rusland et praktisk indhold.

Derfor er den russiske deltagelse i Implementeringsstyrken for Fredsaftalen for Bosnien-Hercegovina, IFOR, af så stor betydning. Der er her tale om et konkret eksempel på PfP-samarbejde, hvis betydning rækker langt videre end talrige møder, konferencer og erklæringer. Rent praktisk sidder nu en gruppe russiske officerer permanent i NATO's hovedkvarter og deltager i gennemførelsen af fredsaftalen.

Ud over Rusland deltager en række central- og østeuropæiske lande for første gang i en NATO-ledet operation. IFOR kan derfor få vidtgående betydning for NATO og den europæiske sikkerhedspolitiske arkitektur. Med IFOR får Partnerskab for Fred-samarbejdet mulighed for at gå fra fælles forberedelse til fælles operationer.

Regeringen håber og tror, at det praktiske samarbejde mellem NATO og Rusland vil øge tilliden og bidrage til at fjerne de misforståelser, der måtte være om NATO's udvidelse.

Heller ikke de perspektiver, der ligger i IFOR-samarbejdet, kom jo hr. Keld Albrechtsen ind på i sin indledning, men jeg håber da, jeg går da ud fra, at hr. Keld Albrechtsen vil gøre det senere hen.

Parallelt med NATO's udvidelse må OSCE's sikkerhedspolitiske dimension styrkes. Det bliver en hovedprioritet under det danske formandskab i 1997. I kraft af formandskabet i OSCE får Danmark en særlig mulighed for at være med til at præge billedet i retning af det brede samarbejde, der er nødvendigt i det nye og større Europa.

Et andet område vil være at skabe yderligere fremskridt i den såkaldte stabilitetspagt, som EU overdrog til OSCE i marts 1995. Stabilitetspagtens mål er netop at fremme fred og stabilitet gennem godt naboskab og afklaring af mindretalsproblemer.

OSCE er derfor et vigtigt forum for drøftelsen af Europas sikkerhedspolitiske fremtid. I den såkaldte sikkerhedsmodel for det 21. århundrede søges der skabt et samarbejde, der skal bidrage til øget sikkerhed og stabilitet i Europa.

Udviklingen af OSCE's sikkerhedspolitiske dimension indgår som et væsentligt element i den samlede – og *samlende* – sikkerhedsstruktur for Europa. NATO's udvidelse er et andet centralt element.

Regeringen lægger stor vægt på bredden i denne struktur, og Danmark vil aktivt virke for en politik efter disse retningslinjer.

Forhandling

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg havde håbet, at også forsvarsministeren havde givet et bidrag til besvarelsen, al den stund vi jo har en forsvarsminister, der agerer i noget, der meget stærkt minder om rollen som udenrigsminister, i hvert fald når det gælder vores Østersøpolitik. Men det håber jeg så at forsvarsministeren får lejlighed til at komme tilbage til under debatten. Vi vil i hvert fald stille ham nogle spørgsmål.

Jeg vil sige tak til udenrigsministeren for en fyldig besvarelse, men jeg må sige, at jeg er skuffet over indholdet, den politiske linje i regeringens svar. Det fremgår krystalklart, at man fortsat støtter NATO-udvidelsen, og regeringen bygger reelt denne politik på to besværgelser.

Den ene besværgelse er udenrigsministerens udtalelse om, at NATO-udvidelsen ikke må skabe nye skillelinjer i Europa. Her er vitterlig tale om en besværgelse, al den stund man jo på ingen måde kan forklare, hvordan man skulle kunne lave en NATO-udvidelse og samtidig undgå, at det fører til en ny kold krig.

Den anden besværgelse er udenrigsministerens udtalelse om, at Rusland ikke må isoleres. Hvad i alverden går NATO-udvidelsen ud på andet end at isolere Rusland? Kan NATO-udvidelsen få nogen som helst anden virkning end at isolere Rusland? Kan den i Rusland opfattes som andet end rettet mod Rusland? Og hvad skulle formålet med NATO-udvidelsen være andet end set i lyset af forholdet til Rusland?

Ministeren siger, at det er gammeldags at tænke og tale om indflydelsessfærer i det ny Europa. Men hvorfor i alverden nedlagde man så ikke NATO, da Warzawapagten blev nedlagt? Hvis der ikke eksisterer indflydelsessfærer mere, hvorfor opretholder man så militæralliancer, hvor nogle er med og nogle holdes ude, og som derfor deler Europa i to dele?

Nej, kendsgerningen er, at NATO stadig væk planlægger ud fra gamle tankegange om interessesfærer, der skal udvides, og militær afskrækkelse som middel til at sikre disse interesser. Vores forsvarsminister fører denne tankegang ud i livet i praksis i det baltiske område i øjeblikket.

I december stillede jeg udenrigsministeren nogle spørgsmål om konsekvenserne af NATO-udvidelsen. Jeg fik det, der på moderne dansk kaldes et ikkesvar. Jeg spurgte, hvordan man ville sikre, at planerne om NATO-udvidelsen

ikke fører til, at Rusland trækker sig ud af forhandlingerne om begrænsning af de strategiske kernevåben. Jeg fik ingen forklaring på, hvordan man vil forhindre et sammenbrud i forhandlingerne om begrænsning af atomvåbnene. Jeg fik bare endnu en besværgelse, nemlig at den danske regering skam støtter forhandlingerne.

Jeg spurgte også, hvad man vil gøre for at sikre, at planerne om en NATO-udvidelse ikke kommer til at hindre opretholdelsen af og videreudbygningen af CFE-aftalerne om konventionel nedrustning i Europa. Også her fik jeg et ikkesvar. Også her fik jeg at vide, at regeringen skam da støtter nedrustning. Men hvordan man skulle kunne udvide NATO og samtidig forhindre, at disse nedrustningsforhandlinger bryder sammen, det har vi intet svar fået på.

Jeg vil nu stille de spørgsmål igen her under debatten, for det er jo de afgørende spørgsmål.

Jeg spurgte også, hvordan man vil hindre en militarisering af Østersøområdet, af Kaliningradområdet f.eks. og andre områder ved Ruslands vestgrænse, samtidig med at man fra den danske regerings side påtænker en NATO-udvidelse omfattende de baltiske lande og Polen. Heller ikke her fik jeg et reelt svar.

Hvordan kan man oprette et Østersøkorps med polske, tyske og danske styrker, 60.000 mand, hvordan kan man forberede forstærkningsaftaler med Polen lige klos op ad Ruslands grænse og så samtidig forestille sig, at russerne fortsætter med at nedtrappe den militære tilstedeværelse i Kaliningrad? Hvordan, vil jeg gerne spørge udenrigsministeren om, kan man forestille sig en sådan udvikling? Man rykker selv frem med militær, og så forestiller man sig, at den anden part fortsætter nedrustningen samtidig.

Jeg vil godt bede ministeren forklare, hvordan den indre sammenhæng i dansk Østersøpolitik egentlig skulle kunne hænge sammen.

Hvis NATO-udvidelsen gennemføres med et land som Polen, vil der blive oprettet militære installationer i Østersøområdet, i Polen, på en sådan måde, at vi risikerer, at det russiske militærvæsen, den russiske militarisme igen får vind i sejlene.

Danmark har spillet en særlig rolle i Baltikum i de senere år. Vi har en situation, som kan skitseres med et citat af professor Bertel Heurlin i Jyllands-Posten den 11. juni 1995, hvor han sagde:

»Danmark har gennemgået en enorm forandring – vi opfører os så markant, som vi ikke har gjort i hundrede år. Man kan næsten tale om en ny dansk militarisme.«

Danmark er gået fra at være, hvad man kunne betegne som et fodslæbende medlem af NATO – vi havde et sikkerhedspolitisk flertal her i Folketinget, som vedtog dagsordener vendt mod atomoprustning – og til nu at være et aktivt udtryk for NATO-militarismen.

Det er efter min mening ikke alene en beklagelig politik set ud fra et nedrustningssynspunkt, men det er også en yderst risikabel politik, en farlig politik set ud fra danske interesser. Det er en politik, hvor Danmark nærmest tiltænker sig selv rollen som stormagt og i hvert fald agerer som sendebud for de stormagter, bl.a. Tyskland og USA, som ikke selv af historiske grunde – især når vi taler om Tyskland – kan tillade sig at agere under eget flag i dette område.

Hvad er det, vi er inde i her i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik? Jeg synes, det er nødvendigt at stoppe op og tænke sig overordentlig godt om, før vi vender tilbage til de traditioner fra for mere end 150 år siden, hvis resultater man så under Napoleonskrigene og på Dybbøl Skanse i 1864, resultaterne af en militæraktivistisk udenrigspolitik.

Det er reelt det, diskussionen drejer sig om.

Der er i Rusland en stor grad af enighed på tværs af de politiske partier og i militæret om, at det er helt uacceptabelt med en udvidelse af NATO ind i Østeuropa. Man taler tit om, at det kommer fra nogle nationalister på højrefløjen og nogle gammelkommunister – sikkert også på højrefløjen – men denne enighed om opfattelsen af NATO-udvidelsen er almindelig udbredt også blandt reformkræfter og demokratiske partier i Rusland. Det må man ikke tage fejl af.

Det kom bl.a. til udtryk i en rapport, som hedder »Rusland og NATO«, og som er skrevet af en russisk tænketank bestående af folk fra erhvervslivet, forskere, journalister, kommentatorer osv., som alle har en grundlæggende provestlig orientering, som går ind for demokratiet, og som endda går ind for de nye økonomiske reformer.

I deres konklusion, som er gengivet og opsummeret af professor Bent Jensen i Jyllands-Posten den 16. juli 1995, hedder det, at en udvidelse af NATO ind i Østeuropa »vil undergrave Ruslands tillid til . . . Vesten« – det er der enighed om i Rusland – vil »være en krænkelse af de

centraleuropæiske landes erklæringer om ikke at ville indtræde i NATO efter opløsningen af Warszawa-pagten«. Det er altså et tillidsbrud. Det vil underminere grundlaget »for de fleste aftaler om våbenbegrænsning.« Det er der enighed om i Rusland. Det vil »omdanne Baltikum og muligvis Ukraine til en zone af skærpet . . . rivalisering« mellem Øst og Vest. Det er der enighed om i Rusland. Det vil fremme de indenrigspolitiske processer i Rusland i retning af militarisme eller endog måske fascisme, som vi alle frygter. Det er der enighed om blandt alle demokrater i Rusland.

Så alvorlig er situationen, og så meget står der på spil.

Derfor er der grund til at revidere hele den danske NATO-politik og hele den danske Østersøpolitik.

På den baggrund skal jeg tillade mig sammen med hr. Gert Petersen at fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

Folketinget konstaterer, at planerne om udvidelse af NATO øger risikoen for skabelsen af nye skillelinjer og militære modsætninger i Europa, og opfordrer regeringen til

- at arbejde for yderligere atomvåbenedrustning og nye aftaler mellem atommagterne om fjernelse af atomvåben i Europa, herunder støtte opfordringer til USA og Rusland om ratifikation af START II-aftalen om reduktion af strategiske kernevåben,
- at arbejde for, at der på CFE-gennemgangskonferencen i maj 1996 fremlægges nye forslag om nedrustning og fjernelse af militære trusler i Europa,
- at arbejde for Norden og Østersøområdet som atomvåbenfri zoner,
- at arbejde for en styrkelse af OSCE med henblik på at fremme nedrustning og tillidskabende foranstaltninger,
- at sige nej til planerne om udvidelse af NATO.

Folketinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.

(Dagsordensforslag nr. D 31).

Formanden:

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (Se ovenfor). Dette forslag indgår herefter i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg er desværre allerede på dette meget tidlige tidspunkt nødt til at spørge hr. Keld Albrechtsen, om det er i respekt for det nye russiske valg til parlamentet – til Dumaen – at han holdt den tale, som lige er blevet holdt, eller om det er i respekt for det danske folk og det danske Folketing.

Når jeg spørger således, så er det jo ganske enkelt, fordi jeg lyttede meget intenst til, hvad hr. Keld Albrechtsen sagde, og det lød som om det var en forherligelse af det russiske folk og deres mulighed for at kunne blive ved med at være toneangivende i europæisk sikkerhedspolitik.

Jeg mener, at vi her i Folketinget skal tale for, hvad der er bedst for det danske folk, og hvad der vil være bedst for dansk sikkerhedspolitik, og derfor vil jeg gerne have svar på det først.

Ingrid Rasmussen (S):

Det er jo ikke så længe siden – godt et år – at vi havde en debat, der kunne minde lidt om den, der er rejst i dag. Det var en god debat, vi havde i november 1994, synes jeg. Vi fik meget at vide, og vi fik også en dagsorden, som jeg også synes var god.

Socialdemokratiet mener, at en åben og positiv holdning til landene i Central- og Østeuropa og de baltiske lande er vigtig og nødvendig for at få en integreret samarbejdsstruktur i gang på mange niveauer. Disse lande kigger mod Vesten. Ja, man kunne fristes til at sige, hvor skulle de næsten ellers kigge hen. Det er for så vidt her, de ældste demokratier er.

Der er forskellige tilnærmelser NATO og ansøgerlandene imellem. Vi har partnerskabslande, vi har Det Nordatlantiske Samarbejdsråd, NACC, vi har Partnerskab for Fred-samarbejde, vi har NATO-samarbejde med FN og OSCE, hvor vi ser et forpligtende og hensigtsmæssigt samarbejde med de tidligere Warszawapagtlande, sidst, men meget udmærket i NATO-fredsstyrken i Bosnien.

Det, vi fra Socialdemokratiets side ønsker, er naturligvis at opbygge stabilitet og sikkerhed i og for vore nærområder. Det stiller store krav til os alle. Jeg mener, at vi står i en fase af en ny proces, som, hvis den håndteres i respekt for ansøgerlandenes ønsker og NATO-landenes krav, på sigt kan give stabilitet og fred.

Når de nye og spæde østeuropæiske demokratier ønsker nærmere tilknytning til gamle og

kendte alliancer, så bør den første reaktion da ikke være at smække døren i for næsen af dem. I stedet bør vi række hånden frem til en åben dialog, hvor muligheder og virkeligheder – ikke mindst det sidste – bliver lagt åbent frem.

Jeg vil gerne påpege, at det er altså svært at nægte sikkerhedsgarantier for nye ansøgerlande – sikkerhedsgarantier, vi selv i Danmark har sat pris på i flere årtier. I de politiske organer, hvor vi som parlamentarikere deltager, f.eks. i NAA, møder vi parlamentarikere fra de nye og spæde demokratier. Ofte er deres holdninger, at udvidelsen ikke kan gå hurtigt nok.

Men præmisserne må være på plads først set såvel fra NATO's som fra ansøgerlandenes side. Vi taler om præmisser som, at et nyt medlemsland skal være demokratisk, at det skal være forpligtet til en markedsøkonomi, at ansøgerlande skal respektere nabolandenes suverænitet og territoriale integritet, at mindretalsproblematik og menneskerettigheder bør være regulerede og på plads, og – ikke mindst i denne sammenhæng – at der er civil og demokratisk kontrol med landets forsvar og væbnede styrker.

Det er en misopfattelse, hvis nogen tror, at det er NATO, der presser på for udvidelsen. Det er det ikke. Hvis det havde været tilfældet, tror jeg, vi ville have set en anden udvikling, en anden situation. Det er de nye østeuropæiske demokratiers eget sikkerhedspolitiske behov. Det er deres ønske.

Problematikken vedrørende Rusland er for så vidt den sværeste hurdle. F.eks. er balternes ønske om at blive medlemmer af NATO meget stort. Selvfølgelig er Ruslands rolle og situation her svær. Stabiliteten østover skabes ikke ved usikkerhed med hensyn til Rusland; meget afhænger af et godt og stabilt forhold til Rusland.

Der er ikke idé i at skabe nye skillelinjer. Det vil på det nærmeste være ret tåbeligt. Der er idé i at skabe partnere og samarbejdsrelationer i tætte, ærlige og åbne dialoger såvel med Rusland som med andre lande.

Jeg synes faktisk også, man fra vestlig side i mange sammenhænge tager behørigt hensyn til, at Rusland og andre SNG-lande har tilhørt en supermagt. Bl.a. er det fint, at vi i Danmark ligesom i andre NATO-lande har besøg af f.eks. russiske officerer og soldater, og at vi f.eks. har en baltisk deltagelse i IFOR.

Den demokratiske tradition i NATO-landene vil selvsagt smitte af, og det kan vel ikke være bedre, end når det er tilfældet. Forudsætningen

for en langsigtet stabilitet i Europa må ske på baggrund af politiske og økonomiske tilnærmelser landene imellem, ligesom det er væsentligt at indsnævre de meget store forskelle i livsvilkår for befolkningerne i Europa, og dér tænker jeg på hele Europa.

På den baggrund er det Socialdemokratiets holdning, at intet land uden for alliancen har vetoret over for processen eller beslutningen til den tid om NATO's udvidelse. En udvidelse af NATO, skal vi lige huske, er jo ikke vendt imod nogen. Det er for at øge stabiliteten og sikkerheden i Europa. Det har Danmark som et lille land sat pris på gennem vort medlemskab af NATO. Den sikkerhedsgaranti er altså svær at nægte andre.

Så jeg vil allerede nu meddele, at Socialdemokratiet ikke kan stemme for den foreslåede dagsorden.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil til fru Annette Just blot sige, at denne debat er jo naturligvis rejst med bl.a. det formål at styrke mulighederne for at udbygge og styrke demokratiet i Rusland. Det er et af formålene med den politik, som vi ønsker at Danmark skal føre. Den politik, som regeringen fører i øjeblikket, svækker mulighederne for at bevare demokratiet i Rusland. Det er sådan set sagens kerne.

Så vil jeg stille et spørgsmål til fru Ingrid Rasmussen, som taler om sikkerhedsgarantier til de baltiske lande. Dér vil jeg henvise til en kronik, som professor Bent Jensen skrev i Jyllands-Posten den 20. juni 1995, hvor han skrev:

»Det enkle og fundamentale spørgsmål lyder herefter sådan: Vil der virkelig være politisk vilje i Danmark til at gå i krig med Rusland og ofre danske soldaters liv, hvis det skulle brænde på i Baltikum? Alle kender svaret. Lad os derfor indstille legen, mens legen er god.«

Jeg vil godt spørge fru Ingrid Rasmussen, om hun er enig i den konklusion, om hun er enig i, at den danske regerings slyngenomsig med sikkerhedsgarantier til de baltiske lande er dækningsløse løfter, som kan føre de baltiske lande ud i en katastrofal fejlurdering af den politiske situation, føre til en overspilning af politikken i forhold til Rusland, føre ud i tragedien og føre ud i en situation, hvor der ikke fra dansk side og fra NATO's side og fra USA's side er reel vilje til at føre krig mod Rusland.

Det er realiteten, og det er derfor, jeg før betegnede den danske udenrigspolitik på dette

her område som regulært umoralsk, fordi man fører de baltiske lande bag lyset. Man fører en politik, som man ikke med de midler, som man selv løseligt skitserer, i realiteten er villig til at føre ud i livet. Eller fru Ingrid Rasmussen er måske klar til at føre krig med Rusland i Østersøområdet og sende de danske soldater ud i en sådan krig? Er det sådan?

(Kort bemærkning).

Ingrid Rasmussen (S):

Nej, jeg er ikke klar til at føre nogen krig mod Rusland, og jeg synes sandelig heller ikke, der er noget, der tegner til, at det er det, vi skal gøre i Østersøområdet i øjeblikket. Det, jeg sagde i min ordførertale, var netop, at vi har et tomrum, og at de baltiske lande lever, synes de, i et sikkerhedspolitisk tomrum. Vi ønsker ikke, de skal føle det tomrum. Jeg har opfattelsen af, at når vi får det tomrum flyttet, så vil det også være med til at give en anden stabilitet, også set fra russisk side. Så det her med at påpege, at der kunne blive en krig i forhold til Rusland, som vi skulle deltage i, synes jeg nok er at buldre med nogle meget store tomme tønder.

Umiddelbart vil jeg sige til hr. Keld Albrechtsen, at der er altså sket en udvikling siden 1989. Vi diskuterede det under debatten i november 1994, og der har jo ikke – selv om hr. Keld Albrechtsen også i debatten i 1994 var meget påpasselig i forhold til, hvad der sker med Rusland, og hvad Rusland vil sige – været noget tegn på, at der sker ændringer i en dårligere retning. Vi var inden valget til parlamentet i Rusland bekymrede for, hvad der kunne ske.

Vi skal hele tiden være opmærksomme, men det må dreje sig om at sørge for at have venskaber og at have samarbejdsrelationer på mange forskellige sæt og vis, også på de sikkerhedspolitiske områder. Det når vi faktisk længst ved.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne sige fru Ingrid Rasmussen tak for svaret. Det er et svar, som jeg er lettet over at få. Vi får nu det klare svar, at Socialdemokratiet ikke er indstillet på at sende den danske hær i krig i Baltikum. Men lad os så blive fri for at høre mere om sikkerhedsgarantier som en løsning på problemerne. Lad os så blive fri for at høre mere om NATO-medlemskab som en løsning på sikkerhedsproblemet i Baltikum. Lad os så erkende, at sikkerhedsspørgsmålene i Baltikum kun kan løses gennem fred og nedrustning

og skabelse af et politisk, militært og økonomisk klima, som sikrer, at der ikke bliver krig i dette område.

Det skabes ikke gennem trusler om militær magtanvendelse, og det er jeg glad for at konstatere at Socialdemokratiet har erkendt. Så vil jeg blot spørge forsvarsministeren: Betyder det så, at vi fremover vil blive fri for at høre om, at ministeren rejser rundt i Baltikum og antyder, at der foreligger en dansk sikkerhedsgaranti af militær art i dette område? Vil vi fremover blive fri for det?

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg vil selvfølgelig overhovedet ikke betvivle, at fru Ingrid Rasmussen ikke ønsker at true Rusland med udvidelsen østover. Det har jeg da ikke nogen formodning om at fru Ingrid Rasmussen ønsker, men spørgsmålet er jo, hvordan russerne opfatter det. Og dér er det måske ikke så interessant, hvordan forskellige typer af nationalister – de kan så kalde sig Sjirinovskij, eller de kan kalde sig kommunister – opfatter det; men det er jo ret interessant, hvordan de demokratiske kræfter opfatter det.

Den 31. maj 1995 var der i Berlingske Tidende et interview med general Valerij Manilov, som var næstkommanderende i Jeltsins nationale sikkerhedsråd. Han sagde:

»Hvis NATO rykker frem til Ruslands grænser i vest, vil det svække vores muligheder for at føre en konsekvent reformpolitik og befæste demokratiet. En forværring af det sikkerhedspolitiske klima langs Ruslands grænser vil tvinge os til at reagere og tage vores udenrigspolitiske kurs op til revision.«

Så kan man selvfølgelig forestille sig, at han er sådan en slags skabskommunist, som man ikke rigtig kan stole på, men så kan man vel forhåbentlig stole på forsvarsminister Hans Hækkerup, som jo i Aktuelt den 15. december 1995 har udtalt:

»Alle russere tror, at en udvidelse af NATO er rettet mod dem. Det er nonsens, fordi NATO er en forsvarsalliance.«

Det er muligt, at NATO er en forsvarsalliance, men pointen er, at russerne tror noget andet. Og derfor bliver man nødt til at tage højde for det.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Det, der kalder mig herop, er brugen af ordet sikkerhedspolitisk »tomrum«. Det brugte fru

Ingrid Rasmussen om Baltikum, og udenrigsministeren bruger det også.

Jeg vil godt høre, hvad man mener om det problem, der så opstår, hvis nu NATO bliver udvidet op til disse grænser, for så vil Rusland jo være et sikkerhedspolitisk tomrum. Og det er ikke engang helt løgn. Det er jo en af grundene til, at russerne – også de demokratiske russere – reagerer, som de gør. De vil opleve sig selv i en situation, hvor pagten altså beslaglægger hele det øvrige europæiske område, og så vil de opfatte sig selv som et sikkerhedspolitisk tomrum.

Jeg mener, at ordet er tosset, men det begynder at få et reelt indhold igen. Og så vil de naturligvis reagere og prøve på at udfylde deres eget tomrum med mange flere våben, med oprustning osv. og prøve at skabe de nye alliancer, som de kan komme af sted med, for at få udfyldt det tomrum. Det er konsekvensen af tomrumstankegangen.

Knud Enggaard (V):

Først tak til udenrigsministeren for en relevant besvarelse af forespørgslen.

Jeg vil i øvrigt starte med at sige, at jeg finder det rigtigt først at henvise til debatten den 24. november 1994. Det var en debat, der blev rejst af Fremskridtspartiet på et tidspunkt, som var utrolig aktuelt for spørgsmålet, og vi havde en lang og god debat, som fylder en hel lille bog i referatet. Den sluttede med, at et stort flertal vedtog en dagsorden, som dengang var dækkende for situationen, og som efter Venstres opfattelse fremdeles er et dækkende udtryk for, hvad et Folketing i dag bør mene om det spørgsmål.

Jeg skal for en ordens skyld referere den – det er altså ikke noget forslag til en dagsorden, men et referat af en allerede vedtaget dagsorden:

»Folketinget opfordrer regeringen til at arbejde for, at en udvidelse af NATO kan ske inden for rammerne af en europæisk sikkerhedsordning, som sikrer stabiliteten i Europa, at arbejde for, at de baltiske lande sikres samme muligheder i forhold til NATO som landene i Central- og Østeuropa, at arbejde for en yderligere styrkelse af Partnerskab for Fred-initiativet, som er et trin på vejen mod NATO-medlemskab, og at arbejde for en styrkelse af CSCE på det sikkerhedspolitiske område.«

Dette er efter Venstres opfattelse en dækkende beskrivelse af det, som regeringen bør arbejde for på disse felter. Vi behøver derfor ikke

nogen ny tekst. Det vil kun kunne forvirre offentligheden og omverdenen, hvis vi i dag begynder at brodere på dette og skabe andre fortolkninger.

Dernæst vil jeg anføre, at det er vigtigt at konstatere, at regeringen ikke har ændret opfattelse med hensyn til en positiv og åben holdning til ønsket fra de central- og østeuropæiske lande om at blive integreret i de vestlige samarbejdsstrukturer. Derfor kunne vi som sagt have nøjedes med at bekræfte den dagsorden, der blev vedtaget den 24. november 1994.

Men et par kommentarer er vel alligevel på sin plads, for der er jo sket nogle ting siden, som understreger betydningen af disse ting.

NATO har styrket sin stilling og betydning gennem engagementet i Eksjugoslavien, og at forbindelsen USA-Europa i dag er stærkere, end den var på dette tidspunkt i 1994, er glædeligt. Det skyldes jo ikke mindst det amerikanske engagement i freden i Bosnien. Hele denne indsats støttes så af en kreds af lande. Jeg vil nævne Ungarn, der lægger forsyningsbase til, og at Polen, Sverige, Finland og Rusland er med i den fælles indsats, og det er vel et godt udtryk for, at der her er en fornuftig udvikling i gang. Det er også et udtryk for, at der er god vilje til at samles om en stor opgave. Venstre er tilfreds med denne udvikling, og vi har støttet den danske indsats heri helhjertet.

Vi har videre set rapporten om, hvordan NATO kan udvides. Det er et skridt på vejen mod den udvidelse mod Øst, som det store flertal her i salen jo er enige om er målet.

Blandt de naturlige forpligtelser, som kommende medlemmer må leve op til, synes jeg der er grund til at fremhæve gode vilkår for mindretallene, og lad os håbe, at udviklingen også i det store Rusland kan være sådan, at man har råd til også at give nationaliteterne i Rusland en mulighed for, at man dér kan have en større grad af selvstændighed.

Der er vel ingen, der i sig selv ønsker nye skillelinjer i Europa, men når det er sagt, så må det også tilføjes, at det udtryk på ingen måde må opfattes i Rusland som en vetoret imod, at NATO udvides. Udtrykket »ingen nye skillelinjer« er jo i det hele taget noget, som man skal være sig for at føre frem i absolut form, for skillelinjer under en eller form vil jo altid kunne eksistere, men de behøver ikke at være skadelige.

Når man hører russiske politikere, herunder ministre, udtale sig om NATO før og navnlig

efter Dumavalget, så får man det indtryk, at det er nationens første mål at hindre enhver udvidelse af NATO mod Øst. Venstre er enigt med udenrigsministeren, når han fremhæver, at et ønske om medlemskab af NATO hverken kan eller skal sidde overhørigt.

Processen må målbevidst føres videre.

Partnerskab for Fred er en nyttig form for samarbejde og et vigtigt skridt på vejen mod medlemskab. De baltiske lande må særligt fremhæves som vigtige emner for medlemskab af NATO, som det er fremhævet i den dagsorden, jeg refererer til. Det er så meget vigtigere, at dette siges, som at der i de tre baltiske lande må føles et stærkt behov for, at de også får deres sikkerhedspolitiske tomrum fyldt ud i samme takt som andre lande i regionen.

En hjælp i den retning ville det være, dersom der kunne findes veje til at få Kaliningrads relationer normaliseret i forhold til naboerne. Såvel militært som økonomisk-socialt ville en udvikling med færre soldater og bedre levevilkår give en bedre sikkerhed i området.

Jeg vil gerne spørge udenrigsministeren, om han ser nogle muligheder for at inddrage også OSCE's apparat i sådanne bestræbelser. Det er næppe et spørgsmål, der kan løses alene af naboerne, men kræver jo bl.a. også stormagternes aktive medvirken, og dér kunne OSCE vel være en organisation, som har den størrelse, som opfylder dette formål.

Nu da Danmark næste år overtager formandskabet i OSCE, vil det være nærliggende, at der tages fat på det problem, jeg her nævner. Det vedrører jo Baltikum og Polen direkte. De har begge betydning for hele regionen. Hvad kan ministeren sige om eventuelle overvejelser i den retning?

Jeg nævner Kaliningrad, fordi emnet i dag, NATO's udvidelse mod øst, påkalder opmærksomhed, idet nogle ansøgerlande jo har direkte grænse til Rusland, og derfor er Kaliningrad-problemet efter min opfattelse særlig aktuelt.

For at konkludere: Venstre finder hovedlinjen i regeringens besvarelse i dag tilfredsstillende. Vi understreger, at Rusland ikke har nogen vetoret over for en udvidelse af NATO, og at NATO er så vigtig som nogen sinde og fortjener al den støtte, Danmark kan yde.

Jeg kan oplyse, at Venstre agter at stemme imod den af Enhedslisten og SF foreslåede dagsorden.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Selvfølgelig har Rusland ikke nogen vetoret. Dette er ikke hjemlet i folkeretten, international lov osv. Det har Rusland intet med at gøre. Men nu har vi hørt så meget om det her med, at Rusland ikke har nogen vetoret – det er jo en banalitet at sige.

Det, som vi drøfter og må drøfte, er: Hvordan vil den største europæiske magt, Rusland med dets 150 millioner indbyggere, reagere på en udvidelse af NATO? Rusland har ingen vetoret, men der er jo ingen, der kan hindre Rusland i at reagere meget negativt ved at trække sig ud af alle forhandlinger og ved at slå ind på en – så snart man får sig økonomisk konsolideret – ny oprustningspolitik og en ny konfrontationspolitik. Det er jo det, det handler om, og ikke om, hvorvidt Rusland har vetoret eller ej, for selvfølgelig har Rusland ikke vetoret, ligesom Danmark ikke ville have vetoret, hvis Kina fandt på at slutte sig til en eller anden alliance. Naturligvis har de ikke vetoret, men det er de sandsynlige konsekvenser for Ruslands vedkommende, når det handler om Ruslands adfærd i tilfælde af udvidelsen. Det er det, vi må drøfte.

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg synes, at hr. Gert Petersen har ret i at fremhæve en af grundsætningerne i sikkerhedspolitikken: at man altid må se det fra også de andre partnerses synspunkt. Det er ikke nok bare at sige, at Rusland ikke har vetoret.

Derfor skal det her, der sker i øjeblikket omkring den europæiske sikkerhedsarkitektur, jo ses som en proces, men det er en proces, hvor der er mange partnere, og hvor der er mange instrumenter. Derfor ville det være forkert, hvis denne debat alene handlede om det, der kaldes NATO's udvidelsesstrategi, for NATO's udvidelsesstrategi eksisterer ikke i et tomrum. Den eksisterer i en proces sammen med EU's regeringskonference, sammen med, hvad der sker i Europarådet, og hvad der er sket længe omkring menneskerettigheder, sammen med stabilitetspagten, Partnerskab for Fred, og ikke mindst sammen med OSCE og hele processen omkring OSCE.

Derfor kan man ikke snakke om NATO's udvidelse uden også at snakke om OSCE. Dette er simpelt hen fundamentalt for at forstå processen i Europa, og hvis man kun snakker om udvidelse af NATO og om vetoret og ikkeveto-

ret, så har man forstået meget lidt af det – det gjorde hr. Gert Petersen ikke, men han efterlyste ganske rigtigt, at vi får den bredere dimension i debatten.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Nu var det jo nogle rimelig brede betragtninger, hr. Estrup kom med, må man nok sige. Jeg forstod det sådan, at hr. Estrup støtter NATO-udvidelsen – beklageligvis, i betragtning af hr. Estrups partis historiske tradition: Dybest set var Det Radikale Venstre jo oprindeligt et antimilitaristisk parti og modstander af oprettelsen af en militær organisation af den art, som NATO er, men efterhånden som generationerne passerer, bliver det vel sværere og sværere at huske det.

Men jeg vil så spørge hr. Estrup: Hvad er det mere præcist for betingelser, hr. Estrup forestiller sig skulle være opfyldt i forbindelse med NATO-udvidelsen? For hvis ikke hr. Estrup har sådanne præcise betingelser i tankerne, ja, så må det jo stå hen som en ret tåget, lidt bredt formuleret ønsketænkning, som hr. Estrup opregnede. Der må være nogle helt præcise betingelser, som hr. Estrup har i tankerne, når han kan formulere denne sammenhæng mellem alle mulige elementer i forbindelse med NATO-udvidelsen.

Jeg vil blot bede hr. Estrup komme op og præcisere: Hvad er det for betingelser, Det Radikale Venstre vil have opfyldt som forudsætning for sin støtte til NATO-udvidelsen?

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Jeg tror, at hr. Albrechtsen må erkende, at der er en stor forskel mellem Enhedslistens og hr. Albrechtsens synspunkter og så de synspunkter, som Det Radikale Venstre har på det her punkt: Vi prøver at tilpasse os den udvikling, der sikkerhedspolitisk er sket i Europa, siden Muren faldt, siden Warszawapagten blev ophævet, og siden Sovjetunionen gik i opløsning, og Enhedslisten fastholder det billede, som gjaldt før 1989.

Det er en fundamental lære af det, vi oplever i øjeblikket, at der er ikke nogen recept, der er ikke nogen køreplan. Der er derimod en række forsøg på gennem dialog at afgive suveræniteten til fælles organer i et forsøg på at oprette et kollektivt sikkerhedssystem i Europa. Derfor skal hr. Albrechtsen ikke efterlyse bestemte køreplaner, for de findes ikke. Det er derimod utrolig vigtigt, at vi bruger de muligheder, der er.

NATO har flyttet balancen fra det, det var oprindeligt, en rent militær alliance, til at være en politisk medspiller i det arbejde, der sker sikkerhedspolitisk. Den mulighed skal bruges, ligesom alle andre muligheder skal bruges, og jeg tror, det er det, der adskiller hr. Keld Albrechtsens synspunkter fra mine og Det Radikale Venstres synspunkter: Vi er ikke bange for at bruge nye instrumenter, hvis de fremmer målet; vi synes derimod, at Enhedslisten måske er lidt tilbøjelig til at hænge sig i bibelcitatener fra en verden, der er gået af lave.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg håber, det var en fortaelse fra hr. Jørgen Estrups side, da han nævnte spørgsmålet om afgivelse af suveræniteten. Hvis han virkelig mente, at der nu foreligger en situation, hvor vi skal til at afgive suveræniteten på det militærpolitiske område, håber jeg, at hr. Jørgen Estrup vil uddybe, hvad det nærmere skulle gå ud på. Men hvis hr. Jørgen Estrup vælger ikke at kommentere det, optager jeg det således, at det var en fortaelse fra hr. Jørgen Estrups side.

Men jeg må så ydermere blot konstatere, at hr. Jørgen Estrup ikke har et svar på, hvilke konkrete betingelser der nødvendigvis skal opfyldes, for at en NATO-udvidelse skal være forsvarlig; det har hr. Jørgen Estrup ikke et konkret svar på. Hr. Jørgen Estrup er rede til at støtte en politik, der indebærer enorme risici af militær, politisk og økonomisk art, f.eks. enorme risici for demokratiet i Rusland. Den politik er hr. Jørgen Estrup villig til at skrive under på ud fra nogle løse og udefinerlige betragtninger om en bredere sammenhæng mellem en hel masse elementer, som hr. Jørgen Estrup ikke er i stand til at præcisere indholdet af.

Jeg synes, det burde give anledning til overvejelser i Det Radikale Venstre, om ikke tiden er inde til at udarbejde en egentlig sammenhængende og præcis sikkerhedspolitik. Det tror jeg kunne være klogt.

Per Stig Møller (KF):

Det er afgørende for Europas fredelige udvikling og nationernes frihed, at der ikke opstår nye konfrontationslinjer i Europa.

Vi skal ikke have en ny kold krig, men fremme samarbejde og samvirke på kryds og tværs af det europæiske kontinent. Det vil alle europæere være bedst tjent med, og det vil bedst kunne konsolidere den demokratiske udvikling

i den del af Europa, som blev til frie og suveræne nationer i årene fra 1989 til 1991. Det er derfor nødvendigt, at vi forstår, at vi befinder os i nye tider, hvis væsen vi ikke kender, men hvis væremåde vi netop i disse år former, og i den forbindelse er det værd at erindre den tale, Tjekkiets præsident, Vaclav Havel, holdt på Harvard University sidste sommer, hvor han bl.a. sagde:

»Så længe udvidelsen af NATO-medlemskabet til at omfatte lande, som kulturelt og politisk føler sig som dele af den region, alliancen blev skabt for at forsvare, opfattes af f.eks. Rusland som et antirussisk forehavende, vil det være et tegn på, at Rusland endnu ikke har forstået denne æras udfordring.«

Og så længe vi tøver, har vi altså heller ikke forstået den, siger Havel indirekte.

Vi kan ikke sige til nationer, der opfylder alle kriterier for medlemskab af NATO, at vi ikke tør optage dem. I samme øjeblik vi siger dette, har vi sagt, at der ikke er sket afgørende forandringer i Europa, og at vi fortsat opfatter disse lande som lydriger af Moskva. Ved ikke at optage dem lader vi nemlig Moskva afgøre, hvad de må og ikke må, og hvad vi tør og ikke tør, og dermed har vi faktisk fastholdt den skillelinje i Europa, som vi beklagede og modarbejdede lige fra den dag, Jerntæppet sænkede sig tværs gennem Europa.

Hvis ikke et land suverænt kan afgøre sit allianceforhold, er det ikke suverænt, og hvis alliancen ikke optager et suverænt europæisk demokrati, er det ikke en alliance af demokratier for demokratiet. Vores opfattelse er derfor, at NATO skal optage de ansøgerlande, som opfylder betingelserne – jo før, jo bedre.

Men når dette er sagt, er det lige så afgørende, at alliancen ikke får karakter af en fjendtlig blok over for Rusland; vi skal ikke støde Rusland fra os. For det første fordi det er i vores egen interesse at have et godt, frit og fredeligt samvirke med Rusland, og for det andet fordi det er i Ruslands interesse at være sikker på at kunne leve i fred og frihed. Derfor skal vi ikke bringe det nye Rusland i en situation, hvor det ikke ser anden udvej end konfrontationen for at sikre sig mod det i dets egne øjne fjendtligsindede Vesten, og omvendt skal vi heller ikke efterlade de nye demokratier på åben mark, hvor de vil føle sig prisgivet af Vesten, der talte så højt om frihed, dengang de ikke havde den.

De nye demokratier har hørt udtalelser nok om Ruslands nære udlænd. De har set, med hvilken menneskeforagt Rusland stadig løser

problemer, således som det netop nu finder sted i Dagestan, de har oplevet den massive valgsvindel i Tjetjenien, de har læst den russiske artikel, der viste, hvorledes de skal rammes med raketter, hvis de anvender deres suverænitet til at gå ind i NATO, og de har naturligvis med bekymring registreret det kommunistiske comeback ved valget i december.

Vi skal gøre det klart, at et udvidet NATO er en følge af NATO's statutter og ikke er en antirussisk alliance, og vi skal forklare, at Rusland ikke kan være med, fordi Rusland er og definerer sig selv som euroasiatisk magt, og derfor skal vi parallelt med optagelsen af de nye medlemmer intensivere vores samarbejde med Rusland. Vi vil foreslå, at der oprettes et sikkerhedspolitisk kontaktorgan mellem Rusland og NATO til drøftelse af fælles problemer og tackling af disse, inden de udvikler sig til misforståelser – derved får Rusland også opfyldt sit ønske om at have en særlig status i den europæiske sikkerhedsstruktur, et ønske, som kun blev delvis imødekommet ved ændringen af CSCE til OSCE – og endelig vil vi udbygge samarbejdet med Rusland og støtten til det russiske demokrati, idet vi lægger vægt på EU's partnerskabs- og samarbejdsaftale med Rusland, ikke mindst den indledende erklæring:

»Begge parter erklærer sig overbevist om den afgørende betydning af retssamfundet og respekten for menneskerettighederne, særlig mindretallets rettigheder, etablering af et flerpartisystem med frie og demokratiske valg og en økonomisk liberalisering med henblik på indførelse af markedsøkonomi.«

I denne sammenhæng erklærede begge parter ligeledes:

»En fuldstændig gennemførelse af partnerskabet forudsætter, at Rusland fortsætter og fuldfører sine politiske og økonomiske reformer.«

Dette er betydningsfulde ord, som binder begge sider, og derfor giver EU nu hvert år betydelige milliardsummer til den økonomiske omstillingsproces og til stabilisering af demokratiet samt til genopretning af miljøet. Ligeledes arbejder Den Europæiske Bank, Verdensbanken og IMF for at forhindre den udskridning i Rusland, der rent faktisk stadig er mulig, når man tager det seneste valg i betragtning.

Danmark har bidraget og skal vedblivende bidrage til denne udvikling, også bilateralt. Den Øststøttelov, som KVR-regeringen og KV-regeringen fik gennemført, omfatter nu også Rus-

land, som i årene 1990–1995 har fået 71,3 mio. kr. til 24 miljøprojekter.

Rusland er ligeledes omfattet af Demokrati-fonden, der i de samme år har bevilget 19,7 mio. kr. til russiske formål spændende fra oprettelse af en arbejdsformidling i Moskva og en journalistuddannelse i Skt. Petersborg til udveksling af erfaringer inden for frisørfaget. Vi har givet 63,7 mio. kr. til humanitær bistand, 25 mio. kr. til teknisk-administrative projekter og 95,6 mio. kr. til specielle sektorprogrammer samt 32,6 mio. kr. til et kombineret bolig- og landbrugsprojekt ved Skt. Petersborg, hvor afskedsede soldater omstilles til det civile liv.

I praksis demonstrerer vi således, at man både kan være medlem af NATO og være ven af Rusland, på samme måde som ansøgerlandene ønsker at være det. Hvis Rusland desuagtet agter at opfatte udvidelsen af NATO som en fjendtlig handling og samtidig agter at modtage alle overførslerne, har landet et problem med at forstå den nye æra, som Havel påpegede. Dette problem skal løses gennem samarbejde og samvirke, men ikke på bekostning af de nye demokratiers krav om at være selvbestemmende, thi da har vi ikke skabt en ny sikkerhedsstruktur i Europa, men en ny usikkerhed.

I den forbindelse bør det bemærkes, at SNG-landet Ukraine har erklæret, at det ikke selv vil søge optagelse i NATO, men heller ikke vil modsætte sig, at andre lande suverænt beslutter sig for medlemskab af NATO. Det føler sig ikke truet af den grund, og det bør Rusland heller ikke gøre. NATO er en forsvarsalliance, og føler man sig truet af en sådan, kan det kun skyldes, at man pønser på angreb, og det gør Rusland jo ikke.

Det siger sig selv, at vi ikke kan godtage Enhedslistens dagsorden, der lød som en krydsning mellem Viggo Hørup og Lasse Budtz.

Gert Petersen (SF):

For 5–6 år siden var der en udbredt forventning om, at hele ideen om at basere freden på gensidig frygt og gensidige trusler hørte fortiden til og nu ville blive afløst af en kollektiv sikkerhed baseret på vidtgående nedrustning.

Den kolde krig var slut – sådan mente alle, måske bortset fra fru Annette Just og enkelte amerikanere.

Uanset at man må erkende, at nationalistiske bål er flammert op i mellemtiden, er det afgørende, at den dødsensfarlige spænding mellem Øst og Vest med dens vanvittige kaprustning er for-

svundet. Hvad skal man så med et fortsat gigantisk krigsberedskab? Endnu mens Gorbatsjov var præsident, blev der da også indgået en aftale om konventionel nedrustning mellem Atlanterhavet og Ural, den såkaldte CFE-aftale. Målet var det forholdsvis beskedne at skabe balance mellem de to magtblokke.

Siden da er den ene blok forsvundet, men nogen nedrustning kom der da ud af det. Rusland skulle f.eks. ned på 5.700 panservogne, men på grund af armod er destruktionen blevet noget forsinket, siger russerne, så antallet er lidt højere. Desuden råder Rusland, som det fik lov til, over 11.000 panservogne øst for Ural. NATO har nøje overholdt sine forpligtelser og råder derfor kun – i meget store gåseøjne – over 16.500 panservogne i Europa og 12.000 i USA. Men disse enorme tankstyrker, der jo blev skabt for at være rede til det store tankslag midt i Europa, hvis det gik galt, hvad i alverdens riger og lande skal de tjene til nu, da den kolde krig er slut?

Ser vi på atomvåbnene, er billedet det samme. De store aftaler mellem USA og Rusland om en reduktion er ikke blevet ratificeret endnu, og selv når eller hvis de bliver gennemført – det vil tage lang tid – vil en tredjedel af disse våben være tilbage, og kapaciteten til at udslutte alt liv vil være velbevaret. Hvad skal de gøre godt for, og hvad er Frankrigs formål med netop nu at modernisere og dermed forstærke sin efterhånden ganske betydelige atomslagstyrke? Det er jo meningen med de franske forsøg i Stillehavet. Det er ikke helt det samme lyse billede, som jeg hørte hr. Jørgen Estrup udmale heroppefra af det, der er sket de sidste 5 år. Så spørgsmålet om atomvåbenfri zoner i Norden og omkring Østersøen er åbenbart slet ikke blevet uaktuelt.

Vi venter stadig på nye CFE-forhandlinger og en ny dynamik i den konventionelle nedrustning, vi venter på ratifikation og gennemførelse af START 2-aftalerne, og vi venter på, at de tre andre atommagter også indleder atomnedrustning. Men det er altså alt sammen noget, vi venter på. Den fredsdividende, der blev talt så meget om for 5–6 år siden, er efterhånden svunden ind til en noget sølle check.

Og billedet bliver ikke bedre, når vi løber ind i den absurde debat om udvidelse af NATO, den sidste militære blok fra den kolde krigs tid. Hvis det bliver resultatet, hvis der sker en sådan udvidelse, vil vi opleve en tilbagevenden til den kolde krig, men denne gang uden ideologiske overtoner. Det vil ikke være kommunisme kon-

tra demokrati, det vil være magtgrupperinger mod hinanden, men drevet af samme frygt og mistænksomhed, ikke kun på russisk, men også på vestlig side. Selv om man ikke vil sige det ligeud, signalerer udvidelsen – hvis den finder sted – at man frygter en ny russisk aggression, og at man gør sig rede til at afvise og afskrække en sådan trussel. Rusland udpeges som trussel!

I stedet for al den hykleriske snak om, at udvidelsen bare skal skabe stabilitet og er et led i en stor sikkerhedsarkitektur, der sandelig også skal omfatte Rusland, bare på en anden måde – for fred i Europa skabes jo kun sammen med og ikke imod Rusland, som udenrigsministeren så rigtigt siger – i stedet for disse selvmodsigelser skulle man tage en ærlig diskussion: Udgør nutidens Rusland en trussel? Det Rusland, hvis nationalprodukt er halveret på 5 år, samtidig med at man indførte kapitalismen – det Rusland, hvis militær er udsultet, udmarvet og til dels rustet op, så det ikke engang kan nedkæmpe det lille Tjetjenien – udgør det en trussel? Jeg tror, man skal være meget fantasifuld for at kunne bilde nogen dét ind!

Men det kan blive en trussel igen, kan man indvende. Det er også rigtigt, og det synes jeg vi skal forhindre. Men det gør vi ikke ved at anskue eller behandle Rusland som et slagent fjendeland, men ved at gøre alt for ikke bare i ord, men også i handling at integrere Rusland i et helt Europa og på ny få gang i nedrustningen, så det ikke bare er den rustne russiske angrebekapacitet, men også Vestens forkromede kapacitet, der reduceres dramatisk.

I maj 1995 besøgte en berømt amerikansk politolog, professor Walsh, København. Han forelæste på Københavns Universitet og gav interview til Information og Ugebrevet Mandag Morgen, og han sagde om dette spørgsmål, at det var da rigtigt, at om 10-20 år ville Rusland sikkert igen være en stormagt. Man spurgte ham, om det ville være en ondsindet stormagt, og han svarede, at efter hans mening ville man kun øge sandsynligheden for at stå over for et fjendtligt Rusland, hvis man begyndte at udvide NATO nu.

I forvejen oplever de fleste russere sig i dag ikke som et folk, der besejrede diktaturet og afskaffede det ved egen kraft, men som et folk, der har lidt nederlag i Øst-Vest-konflikten. Også blandt demokraterne, som ikke tror på krigeriske planer i Vest, breder der sig en frygt for, at Rusland skal gøres til en andenrangsstat, for hvorfor skulle man ellers holde Rusland ude? For igen at citere professor Walsh:

»Det er klart, at russerne ser udvidelsen som en trussel. Hvordan skulle de gøre andet? Det ville jeg i hvert fald gøre, hvis jeg sad i Kreml. Hvis man presser russerne ved at gå tættere på deres grænser, får man nogle aggressive svar.«

Nok så mange forsikringer om, at NATO kun har de bedste hensigter over for Rusland, gør selvfølgelig ikke indtryk, hvis russerne mener som denne amerikanske topekspert, når han siger:

»Der er faktisk ingen trusler. Nogle har talt om et sikkerhedsvakuum. Det er en forføjlet indgangsvinkel. Nogle har talt om, at der var noget at fylde ud, og det er der ikke.«

Hvis russerne opfatter situationen på samme måde som professor Walsh, der så sandelig hverken er venstreorienteret eller prorussisk, men en højt respekteret forsker, bliver de selvfølgelig mistænksomme, når NATO-staterne alligevel er så optaget af at fylde ud. Hvad er hensigten med det? Om hensigten sagde professor Walsh, at det kan ikke være frygt, der ligger bag ideen om udvidelse. Efter hans mening må det snarere handle om NATO's eksistensberettigelse, for han forventer, at aggressive russiske svar på udvidelsen starter en nyttig cirkel set fra NATO-organisationens synspunkt, fordi aggressive signaler fra Rusland er det bedste argument for at opretholde NATO.

Og her tror jeg vi er ved sagens kerne: En militærpagt fra den kolde krigs tid leder efter en rolle. Den 1-årige operation i Bosnien er jo slet ikke nok til at begrunde opretholdelsen af et kæmpemæssigt apparat med næsten 17.000 panservogne til rådighed.

Jeg tror gerne, at de lande, der grænser op til SNG-området, nærer en ikke altid lige rationel, men oprigtig nervøsitet for, hvad en forarmet, men stor nabo kan finde på. Men det afgørende er selve NATO-organisationens søgen efter den nye rolle. Derfor har man ikke villet nøjes med det efter vores opfattelse fornuftige Partnerskab for Fred-arrangement, som blev oprettet, men vil, som det hedder, sikre østeuropæerne gennem NATO-medlemskab, selv om resultatet bliver en ny deling af Europa og en ny kold krig og dermed øget usikkerhed.

Virkelig sikkerhed, også for østeuropæerne, kan kun opnås på måder, der samtidig og uimodsigeligt fremmer integrationen af Rusland og de øvrige SNG-stater, altså Ukraine osv., i Europa. Efter min opfattelse pegede Partnerskab for Fred-arrangementet isoleret set i den retning, og derfor mener jeg, at Danmark i stedet

for at arbejde for NATO-udvidelsen burde arbejde for skabelse af et kollektivt sikkerhedssystem, som professor Nikolaj Petersen i en bog har defineret som et system, hvor »alle medlemmer gensidigt garanterer hinanden mod angreb fra et andet medlem.«

Kimen til dette system findes allerede. Det er OSCE, Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa, der rækker fra Vancouver til Vladivostok. En organisation for sikkerhed og samarbejde, der er anderledes effektiv end den nuværende, en organisation for sikkerhed og samarbejde, som er baseret på solidariske sikkerhedsgarantier og på tæt gensidig kontrol og vidtgående nedrustning, og som råder over midler til at sætte ind mod en fredsbryder, vil på lidt længere sigt – det vil tage tid at opbygge den – overflødiggøre den sidste af den kolde krigs militære blokke og lægge grunden til en fredelig, tryk og stabil udvikling i hele Europa, og det burde være dansk politik at arbejde for en sådan ordning.

Jørgen Estrup (RV):

Man skal jo aldrig kimse ad en debat om et væsentligt emne, selv om man måske synes, at der ikke er så meget at føje til, og derfor skal der ikke lyde nogen utak til Enhedslisten, som har rejst denne forespørgsel. Jeg har blot den indledende bemærkning, at den hovedlinje i forespørgselsdebatten den 24. november 1994 – der blev rejst af Fremskridtspartiet med det formål at presse debatten op i et højere tempo – som Folketingets store flertal lagde, har vist sig at være holdbar og er blevet bekræftet af den udvikling, vi har set siden.

Vi så i forbindelse med debatten og den dagsorden, som blev vedtaget, at vægten blev lagt på stabilitet og på en europæisk sikkerhedsorden og dermed noget, der omfatter alle europæiske lande, og en proces, der foregår gradvis. Og det er det, der faktisk er sat i gang nu.

Når jeg siger alle europæiske lande, mener jeg alle europæiske lande og ikke blot de baltiske lande, som vi naturligt ser meget på og interesserer os meget for – tre små lande, som for nylig har fået deres selvstændighed tilbage – men samtlige europæiske lande og hermed også Rusland. Det er vigtigt at have Rusland inde i denne debat. Det er ikke alle, der kan lide at høre det, men Rusland er en europæisk magt, og et europæisk sikkerhedssystem uden Rusland har ingen mening.

Det var også en dagsorden og en debat, som understregede, at Partnerskab for Fred var et afgørende instrument i den proces, som skulle foregå, og vi har også fået bekræftet siden, at det er det, der sker. Det var en debat, som understregede – ikke mindst i dagsordenen – at OSCE er det grundlæggende mål og det grundlæggende forum for europæisk sikkerhed. Det er OSCE, der i den sidste ende kan realisere de visioner om kollektiv sikkerhed, som jeg deler med hr. Gert Petersen, og derfor lægger jeg også afgørende vægt på OSCE's fremtid. Det var det, dagsordenen fastslog.

Men jeg vil gerne understrege endnu en gang, at hvad enten man kan lide det eller ej, er Ruslands rolle i denne europæiske sikkerhedsarkitektur afgørende. Jeg var under debatten den 24. november 1994 meget glad for at høre den brede forståelse, der var for Ruslands afgørende indflydelse og for nødvendigheden af at tage hensyn til, hvordan Rusland bliver indpasset, og jeg lagde ikke mindst megen vægt på, at hr. Knud Enggaard under debatten understregede, at i den sidste ende måtte man selvfølgelig også forudse, at Rusland kunne tænkes at blive medlem af NATO, hvis det opfyldte de samme kriterier som andre lande. I den situation ville man selvfølgelig nok kalde systemet noget andet, men det ville være et fælles sikkerhedssystem, og det er jo den yderste konsekvens af den proces, vi er i gang med.

Derfor synes jeg også, det er vigtigt at understrege, at den frygt, som kom til udtryk fra Enhedslisten og fra SF under debatten – at det nu ville gå for hurtigt, at man ville presse på, og at man ikke ville tage de nødvendige hensyn – efter min mening klart er blevet gjort til skamme. Der tages hensyn, og det, der vel kan siges at være det nye, der er sket siden den 24. november 1994, er NATO's studium af udvidelsesprocessen og den faktiske anvendelse af de muligheder, vi har for fælles sikkerhedspolitiske aktiviteter. Dette er ikke mindst understreget med udsendelsen af styrken til implementering af fredsaftalen i det tidligere Jugoslavien.

Med hensyn til sidstnævnte ser vi jo netop nu NATO som hovedansvarlig for implementering af en fredsproces, hvor man handler på vegne af FN og sikrer, at en lang række lande, som ikke er medlemmer af NATO, er med, herunder Rusland. Det er vel meget tæt på at være det, vi ønsker kan blive det kommende sikkerhedspolitiske set-up i Europa, men det kræver noget mere end det, vi har i dag. Det er stadig kun fra

situation til situation, vi kan sætte noget sådant i gang, men der var heldigvis et stort flertal i dette Folketing, som netop sagde, at vi er på rette vej, og jeg glædede mig dengang over også at kunne tælle SF med i kredsen.

Når vi vender os til NATO's udvidelsesstudium, synes jeg, det er vigtigt at se på tonen i det, der skrives. For det første prøver man ikke at lave en eller anden fast køreplan for optagelse. Man siger netop, at denne proces må foregå gradvis, og i tredje linje i studiet siger man stort set, at det er et formål i sig selv at undgå at skabe nye skillelinjer i Europa. Det er jo også det, debatten i dag handler om, og det er altså det, der er formålet for NATO's studier. Så kan man tro mere eller mindre på NATO's intentioner, og der er selvfølgelig nogle, der har lidt større ideologiske vanskeligheder på det punkt end andre; men realiteten er, at hvis man tager det, der skrives, rent bogstaveligt, burde alle være godt tilfredse.

Kigger vi yderligere på NATO's udvidelsesstudium, synes jeg, det er vigtigt at understrege, at man her gør sig stor umage for netop at anvende den totale samling af sikkerhedspolitiske instrumenter i Europa. Det er ikke blot en ensidig interesse fra NATO's side. Jeg tror, samtlige organisationer, herunder ikke mindst OSCE, er med inde i den proces, man forestiller sig, og derfor kan jeg i og for sig gøre resten af mit indlæg kort.

Jeg synes, der er grund til at se på to ting: På den ene side den udvikling, man forestiller sig i indeværende år, og som indebærer konsultationer med de lande, som har interesseret sig for et medlemskab af NATO og dermed har signalet, at de føler, de har et sikkerhedspolitisk problem. Processen består i, at man foretager konsultationer med de pågældende lande, snakker med dem og undersøger, hvad deres problemer er. For det andet går man videre med udvidelsen og anvendelsen af partnerskabsaftalerne – altså netop det, der understreger den gradvise proces mod et kollektivt sikkerhedssystem i Europa.

En tredje ting, som jeg nok også synes er værd at understrege, og som bliver sat i gang i 1996, er en undersøgelse af NATO's egne problemer. Der skal jo ikke være nogen tvivl om, at i visse NATO-kredse volder udvidelsesprocessen store betænkeligheder ud fra den betragtning, at man føler, den kunne føre til en underminering af den militære alliance. Men det er jo lidt paradoksalt, når vi har hørt indlæggene i

dag om, hvad NATO's udvidelsesproces skal anvendes til.

Jeg vil godt pege på et enkelt indlæg, der er blevet bragt for nylig i det blad, der udsendes af Samvirket af Folk og Forsvar. Forsvarsakademiets chef, Per Skov-Christensen, understreger under overskriften »NATO i fare for at dø«, at udvidelsesprocessen kan medføre en udtynding af den militære alliance. Det er det problem, man ser i nogle NATO-kredse, og derfor synes jeg, at det måske kunne bidrage til at sætte det, vi diskuterer, i et lidt større perspektiv. Dette er ikke et spørgsmål om en militær alliances overlevelse alene. Det er i høj grad først og fremmest et spørgsmål om en politisk proces, hvor NATO er gået ind som en politisk medspiller i Europas sikkerhedspolitiske opbygning, og det volder nogle militærfolk problemer.

Derfor vil jeg også slutte med dels at citere fra § 15 i NATO's udvidelsesstudie, hvor man skriver, at den mest omfattende institution for den europæiske sikkerhedsarkitektur er OSCE, at denne institution har en nøglerolle for at fastholde sikkerhed og for at overvinde delelinjerne i Europa, og at man skal fortsætte udbygningsarbejdet af OSCE, uanset hvordan det går med NATO's udvidelse. Det synes jeg er en central passage, som viser noget om intentionerne.

Og på den baggrund vil jeg blot sige, at vi fra radikal side ikke kan stemme for det stillede dagsordensforslag, først og fremmest fordi man vil udelukke en mulighed for at udvide sikkerhedsarkitekturen i Europa ved at spille også på NATO-instrumentet.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg vil gerne sige tak til hr. Per Stig Møller, fordi han anerkender, at vi er nogle, som arbejder videre i den tradition, som blev grundlagt af Viggo Hørup, som også Lasse Budtz var en vigtig del af, og som Det Radikale Venstre jo naturligvis også har været en del af i tidens løb.

Jeg vil godt spørge hr. Estrup: Hvis hr. Estrup nu virkelig mener seriøst, at man som officiel dansk politik vil tilbyde Rusland NATO-medlemskab – nu går jeg ud fra, at det var en løs bemærkning, men lad os nu antage, det virkelig var den danske regerings politik at tilbyde Rusland NATO-medlemskab – vil hr. Estrup så fremsætte de konkrete forslag om omlægning af de militære planer i NATO, som vil være nødvendige for at gennemføre en optagelse af Rusland?

Vil hr. Estrup f.eks. foreslå, at det korps, som forberedes, på 60.000 soldater, det baltiske korps med danske, tyske og polske soldater, bliver udvidet og integreret i NATO's struktur, i den baltiske enhedskommando, således at der indgår et tilsvarende antal russiske soldater? Eller vil han foreslå, at man nedlægger det baltiske korps og stopper denne plan, fordi den jo ikke kan harmonere med Ruslands optagelse i NATO? Hvilke konkrete forslag forestiller hr. Estrup sig, at man skal fremlægge fra dansk side for at muliggøre Ruslands optagelse i NATO?

Det synes jeg er interessant. Jeg vil naturligvis spørge udenrigsministeren, om hr. Estrups politik med hensyn til at tilbyde Rusland NATO-medlemskab er den danske regerings officielle politik. Det vil jeg naturligvis gerne have besvaret.

Jeg noterer mig, at hr. Estrup taler om en udtynding af den militære del af NATO. Hvad er det for konkrete forslag, hr. Estrup vil stille, om en udtynding af den militære del af NATO? Det er vi mange, der spændt afventer svar på.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg kan berolige hr. Estrup med, at jeg slet ikke har sådan nogle ondsksfulde spørgsmål. Jeg synes, de var aldeles, aldeles relevante, men nej.

Jeg vil godt sige noget om operationen i Bosnien og IFOR. Jeg sagde i min indledning, at der har været en række nationalistiske bål, som er flammet op i kølvandet på omvæltningerne. Der synes jeg det er interessant at se en indsats, som – for at den kunne blive opfattet som legitim imod disse bål for at slukke dem eller i hvert fald for at inddæmme dem – forudsatte en kollektiv optræden. Og det mener jeg er sket, først gennem FN – og man kan diskutere, hvor vellykket den var, o.k. – og så har IFOR taget over. Det er så en operation, en multinational styrke, der ganske vist er ledet af NATO, men på mandat fra FN, og som, som det rigtigt blev sagt, omfatter mange ikke-NATO-stater, herunder Rusland, altså en kollektiv indsats, et udtryk for det begreb, der hedder »kollektiv sikkerhed«.

Sådan mener jeg også at OSCE ville være nødt til og være berettiget til at optræde i en tilsvarende situation, netop OSCE, netop et foretagende, der omfatter hele OSCE-området, som det jo er tilfældet her, når det rækker fra USA til Rusland. Men det, som man lægger op til med udvidelsesdiskussionen – for det dér med at optage Rusland, det er noget, der eksisterer i hr.

Estrups fantasi – er jo et brud i denne kollektive sikkerhed. Jeg kan garantere for, at hvis først denne udvidelse er gennemført, så vil en fælles optræden som den, vi oplever i Bosnien i dag, være umulig. Det er helt givet, at den vil være umulig.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

En kort bemærkning til hr. Estrup: Jeg mindes ikke, at vi har udtalt os om, hvor hurtigt udvidelsen af NATO ville finde sted. Det mener jeg ikke, der er lavet nogen prognoser om. Men det er jo et interessant spørgsmål, hvor hurtigt regeringen mener, at den skal finde sted, og der kunne vi jo tage et citat fra den 15. december fra Det Fri Aktuelt, hvor forsvarsminister Hans Hækkerup udtaler:

»Vi er interesseret i, at landene i vores nærområde bliver medlem af NATO. Polen og de baltiske lande er de vigtigste lande for os at få med, siger forsvarsministeren. Ansøgerlandene vil uigenkaldeligt være en del af den vestlige verden. Det er nemmere at integrere lande i NATO end i EU, fordi det går hurtigere med at integrere militært end økonomisk.«

Og det betyder jo altså, hvis det her skal stå til troende, at udvidelsen af NATO med de østeuropæiske lande skal ske før udvidelsen af EU med de østeuropæiske lande. Jeg troede egentlig, det var regeringens politik, at udvidelsen med Østeuropa skulle ske relativt hurtigt. Men der er måske en fejl på det punkt?

(Kort bemærkning).

Jørgen Estrup (RV):

Nu ved hr. Søren Søndergaard jo udmærket godt, at jeg ikke skal svare på regeringens vegne, så jeg tror nok, at hr. Søren Søndergaard skal præsentere forsvarsministeren for de udtalelser på rette tidspunkt. Jeg skal blot sige, at jeg ser i høj grad en parallel og en koordinering mellem, hvad der sker i EU-sammenhæng, og hvad der sker i NATO-sammenhæng. Det er faktisk også det, der står både i NATO's udvidelsesstudie og i NATO's seneste kommuniké.

Og hvis jeg så må vende mig til hr. Keld Albrechtsen. Det kan jo måske ærgre én lidt, at det ikke er så nemt at få hr. Keld Albrechtsen med til at snakke om visioner. Hr. Keld Albrechtsen bliver sådan meget formel og kontant, når man begynder at snakke om visioner, og vil egentlig helst have en køreplan, som rummer den nærmeste måned eller noget i den stil.

Jeg tror, at både hr. Keld Albrechtsen og jeg må se i øjnene, at Rusland ikke har søgt om medlemskab af NATO, men det øjeblik hr. Keld Albrechtsen kunne hjælpe mig med at få russerne til at søge, så kunne vi måske konkretisere dette lidt nærmere.

Jeg tror, at det, der først og fremmest er behov for – og det var også essensen af det, jeg sagde – er at prøve på at se ud i fremtiden og se, hvad dette kan indebære. På lang sigt er essensen af den proces, vi har sat i gang, at Rusland bliver en del af det sikkerhedspolitiske system, og inden for hvilken organisation det sker, det må tiden vise. Det afgørende er, at Rusland ikke bliver holdt uden for.

(Kort bemærkning).

Søren Søndergaard (EL):

Jeg skal straks beklage, at jeg kom til at gøre Det Radikale Venstre ansvarlig for udtalelser fra regeringsmedlemmer. Men så vil jeg da godt spørge forsvarsministeren, om forsvarsministeren står ved sin udtalelse i Aktuelt den 15. december 1995 om, at en udvidelse af NATO mod øst er en opgave, som ligger før en udvidelse af EU mod øst.

Annette Just (FP):

Jeg vil gerne starte med at takke hr. Keld Albrechtsen for overhovedet at have rejst denne debat i dag. Der kan ikke herske nogen tvivl om, at vi i virkeligheden ikke kan tale nok og tit nok om det her emne her i Folketinget, for det er vigtigt, at vi får det helt på det rene, hvad det er vi foretager os, når vi diskuterer NATO's udvidelse, når vi diskuterer sikkerhedspolitik i Europa.

Jeg kan så beklage, at hr. Keld Albrechtsen kom til at sige helt klart og tydeligt, hvad der var meningen – set ud fra Enhedslistens synspunkt – med denne her debat i dag. Det var – for at citere hr. Keld Albrechtsen – »for at styrke demokratiet i Rusland«, og jeg mener reelt ikke, at Folketingets tid skal spildes på at diskutere indenrigspolitik i Rusland.

Men hvis man overhovedet skal gå videre i de tankebaner, som Enhedslisten her har stillet til rådighed, så ville jeg have ønsket, at vi kunne have taget en reel diskussion om, hvordan vi fra dansk eller vesteuropæisk side kunne prøve på at forhindre de umenneskelige tilstande, der er i dele af Rusland: den nedslagtning, der foregår i og uden for Tjetjenien, som vi er vidne til dag efter dag, den måde, hvorpå Rusland prøver på

at møve sig ind på vesteuropæiske lande, også i Europarådet, med lovning om, at nu skal menneskerettighederne nok blive bedre, og så vil det komme op til afstemning i næste uge, om de skal være medlem af Europarådet.

Så vidt jeg er orienteret, vil regeringen og dens medlemmer stemme for, at Rusland nu er værdig til den slags. Fremskridtspartiet mener ikke, at Rusland er værdig til at være medlem af Europarådet. Fremskridtspartiet mener ikke, at Rusland har gjort sit for at overholde menneskerettigheder. Fremskridtspartiet mener ikke, at Rusland har gjort sit bedste for at få demokratiske tilstande inden for landets egne grænser. Men når det er sagt, så må jeg også sige, at det er ikke det, vi skal diskutere under denne forespørgsel; det er udvidelse af NATO.

Og så vil jeg vende mig til udenrigsministeren og takke for hans besvarelse, som var korrekt, som var klar, og som viste, at regeringspartierne – og det glæder mig også at se, at hr. Knud Enggaard ligefrem refererede til den – står ved den dagsorden, der blev vedtaget den 24. november 1994. Den står et meget stort flertal stadig væk bag ved, forstår jeg, og det kan vi kun glæde os over.

Hvad er det så, der sker med udvidelsen af NATO? Hvad er det, der er sket siden 1994? Ja, vi har ikke blot fået lavet CSCE til OSCE, men har også fået det til at begynde at fungere.

Danmark står i den meget heldige situation, at vi til næste år har formandskabet, og det er Danmark, der skal forestå ledelsen af, at OSCE kommer til at fungere endnu bedre; får større magt, får gennemført demokratiske valg i Bosnien-Hercegovina, og hvad der nu ellers er af meget store opgaver, der ligger lige for her og nu, når vi taler om sikkerhed i Europa.

Under OSCE – hvis jeg må udtrykke mig sådan – har vi så NATO, og så har vi jo i øvrigt også SNG. Jeg ved, det er blevet nævnt før, men der er nu ikke så mange, der taler om SNG, for der findes jo også en anden militær alliance. Men efter at Warszawapagten blev opløst, efter at Sovjetunionen faldt fra hinanden, ja, så er der kommet en del nye lande, og det er dem, der, som nogle meget malende har beskrevet, ligger i et sikkerhedspolitisk tomrum.

Hr. Gert Petersen var inde på, at de havde nu nok ikke noget rigtigt at frygte, for der var jo ingen aggressor til at true disse her nye demokratier. Jeg ville ønske, at der var nogle flere politikere, der fik lov til at tale med politikere fra de nye lande og høre dem, når de diskuterer

sikkerhedspolitik, høre deres bekymringer. Jeg har været heldig, bl.a. i Moskva, hvor vi diskuterede udvidelsen af NATO, hvor vi diskuterede sikkerhedspolitik i Europa, at høre på politikere fra de tre baltiske lande, fra Polen, fra Ungarn, fra Tjekkiet, fra Rumænien – det er dem, jeg lige kan komme i tanke om her og nu – og jeg har hørt deres bekymring for, hvad det er, der sker. Jeg har hørt deres bekymring for, hvad der nu sker ved de næste russiske valg. Hvis nu – og dette er sagt i efteråret 1995 – kommunisterne og nationalisterne kommer i flertal i Dumaen, hvad sker der så ved præsidentvalget?

Jeg vil godt gøre nogle opmærksom på, at det skete. I Dumaen sidder der et flertal af kommunister og nationalister, og hvis der er nogen, der gider høre efter, hvad det er, de siger, så taler de om, at de skal have storheden tilbage til det russiske folk, at de skal sikre det nære udlænd, fordi det er dér, de russiske minoriteter bliver truet af denne her forfærdelige udvidelse af NATO. Jamen det er den slags tale, der er. Jeg har aldrig hørt en eneste russer i Rusland eller en russisk parlamentariker udtale sig om deres egne minoritetsgrupper, om deres egne nationale problemer inden for eget lands grænser, men de taler utrolig meget om de russere, som de selv har placeret uden for deres eget lands grænser. Det er i virkeligheden det, vi taler om.

Hvad har NATO så gjort? Ja, man har foreslået Partnerskab for Fred. Man er gået så langt, som det overhovedet var menneskeligt muligt. Jeg husker godt, hvad polakkerne og de baltiske politikere sagde, dengang man sagde: I kan få Partnerskab for Fred i første omgang. De sagde: Hvad er det for en narresut? Det bliver jo ikke til noget. I tør ikke give os medlemskab, det er bare en narresut.

I dag erkender de, at det en måde at bevise på, at man vil overholde de regler og de betingelser, der er for at blive medlem af NATO. De gør deres alleryderste for at komme op til den standard, som vi forlanger i NATO, og den er høj, og det skal den være, for der skal være menneskerettigheder, der skal ske overholdelse af menneskerettighederne, der skal være ordentlig kontrol med det militære apparat, selvfølgelig, og alle de andre ting, som er blevet nævnt så mange gange heroppefra.

Men de gør deres bedste. De vil pinedød ikke risikere at stå i et tomrum, hvis Rusland buldrer derudad igen, og jeg tør godt sige det. Jeg har ikke så mange diplomatiske følelser, at jeg ikke

tør sige, hvor en eventuel fjende kan komme fra, hvis det går galt. Selvfølgelig håber jeg, at det ikke går galt, selvfølgelig håber jeg, at demokratiet også vil vinde i Rusland, og at det alt sammen kan blive fred og fordragelighed; men jeg er også hundrede procent sikker på, at hvis ikke vi er forberedt på det værste, så går det galt.

NATO's udvidelse hvornår? Ja, der er ingen, der er i tvivl om, at der sker en masse forarbejde her i 1996, og jeg tror såmænd også, at de fleste af os er ganske enige om, at det ville være lykken, hvis man er kommet så langt i 1997, at man kunne komme til en ende eller komme til at få sat navne på landene og få dem med, så man kan få givet det sikkerhedsnet til de lande, der har kæmpet så hårdt for at slippe for at blive holdt under det åg, som de var under før i tiden.

Jeg er utrolig glad for, at Partnerskab for Fred har udviklet sig, som det har gjort. Indrømmet, jeg var også skeptisk i begyndelsen, men vi ser i dag, at Partnerskab for Fred bliver brugt, og et af de bedste eksempler, som også er nævnt her i dag, er faktisk i Bosnien-Hercegovina, i Tuzla-området, hvor de danske soldater arbejder sammen med ikke blot de baltiske og de polske soldater, men sandelig også dem fra de neutrale lande og også dem fra Rusland og USA.

Jeg håber på, at det vil blive til det bedste. Jeg håber virkelig på, at de vil finde ud af, at det er en måde at lave sikkerhed for Europa på; men vi skal også være opmærksom på, at det i virkeligheden er en meget afgørende prøve, ikke blot for ansøgerlandene, men sandelig også for de lande, der står udenfor – her tænker jeg selvfølgelig på Rusland.

Jeg skal til sidst sige, at Fremskridtspartiet efter denne svada selvfølgelig ikke kan stemme for den af Enhedslisten foreslåede dagsorden.

Jeg vil til gengæld udtrykke det bedste håb for, at udenrigsministeren og forsvarsministeren får gennemført alle de undersøgelser, der skal til, for ansøgerlandene her i 1996, således at vi, når vi har fået overstået det russiske præsidentvalg, kan komme i endelige forhandlinger og kan få startet udvidelsen af NATO, Europas sikkerhedsnet, tidligst muligt i 1997.

Kristian Thulesen Dahl (DF):

Det er selvfølgelig helt i orden, at Enhedslisten rejser en debat som denne, også selv om vi jo for ganske nylig har debatteret NATO's udvidelse. Det er selvfølgelig o.k., bl.a. fordi det også giver mig en anledning til at erklære mig fuldstændig uenig med Enhedslisten og såmænd også med

SF, som jo er medforfattere til det dagsordensforslag, som vi senere skal stemme om.

For Dansk Folkeparti er faren ikke så meget en NATO-udvidelse – som det jo opfattes fra Enhedslistens side – men derimod den udvikling, vi kan iagttage i Rusland. Man kan sige, at vi nu igennem længere tid har haft det argument, at vi ikke skulle udvide NATO netop for at tækkes reformkræfterne i Rusland af hensyn til den indenrigspolitiske udvikling både politisk, men jo også økonomisk.

Men vi må jo nok sige, at valget i Rusland i december viste, at den strategi foreløbig ikke er lykkedes. Gammelkommunisterne vandt valget, og følgerne har jo også vist sig ved, at hovederne er rullet i den russiske regering. Næste fase, som vi nu kan iagttage at vi kommer frem til, er så præsidievalget i juni, og vi kan jo frygte, at det værste sker i Rusland. Vi kan også sige, at ud over den indenrigspolitiske situation i Rusland taler den situation, der er i Tjetjenien, jo også tydeligt for sig selv.

I lyset af et Rusland, der udvikler sig på den måde, hvad så med de central- og østeuropæiske lande, de lande, som ønsker at blive optaget i NATO, selvfølgelig bl.a. på grund af truslen fra Rusland, men jo også for at få en generelt større tilknytning til Vesten? Hvad er det for en udvikling, man forestiller sig at vi fremmer i de lande, hvis vi afslår deres ønske om optagelse i NATO?

Ja, vi har allerede set også i en lang række af de central- og østeuropæiske lande, at de tidligere magthavere er kommet til magten igen blot i nye forklædninger og under nye navne. Det er jo bl.a. i det lys, vi skal diskutere NATO's mulige udvidelse. Jeg er bange for, at tiden forpasses, hvis vi afstår fra at handle, mens tid er.

Derfor er konklusionen fra vores side, at jo hurtigere vi sikkerhedspolitisk får tilknyttet de øst- og centraleuropæiske lande til NATO, jo hurtigere giver vi de pågældende lande de sikkerhedsgarantier, som de fortjener som nye demokratier. Vi giver dem følelsen af at høre til og høre med, og vi fortæller samtidig russerne, at de ikke realpolitisk kan bestemme udviklingen for de selvstændige central- og østeuropæiske lande, som jeg før nævnte, der ønsker optagelse i NATO.

På den måde fortæller vi så også russerne, at det kun er dialog og åbenhed fra deres side, der er vejen frem, ligesom vi appellerer til dialog fra vores side, og vi fortæller dem, at de ikke kan blokere for en udvidelse, når selvstændige lande ønsker det, og når NATO ønsker udvidelsen.

Imidlertid anerkender vi selvfølgelig også i Dansk Folkeparti, at det er et område her med utrolig megen psykologi. Derfor kan der være logik i, at man har ført strategien med aftaler som det Nordatlantiske Samarbejdsråd og Partnerskab for Fred-aftalen. Men målet må være klart, og det må være klart både for de øst- og centraleuropæiske lande, som ønsker optagelse i NATO, og for os selv. Målet er en NATO-udvidelse.

Vi mener, at processen frem mod denne udvidelse skal være så kort som overhovedet muligt, og derfor imødeser vi, at man får afsluttet processen med at integrere de øst- og centraleuropæiske lande i de sikkerhedspolitiske systemer, som vi har, så hurtigt som muligt for at kunne effektuere udvidelsen.

Det er på denne baggrund også klart, at vi ikke har nogen som helst mulighed for tilnærmelsesvis at støtte det dagsordensforslag, som Enhedslisten og SF har stillet, og derfor agter vi at stemme imod forslaget om motiveret dagsorden.

Lad mig afslutningsvis sige til udenrigsministeren, som i sin redegørelse også kom ind på forhold omkring EU's udvidelse, at jeg synes, der var en specielt glædelig ting i udenrigsministerens redegørelse, nemlig at man for en af de første gange her i de senere år, hvor man har diskuteret dette her spørgsmål, skiller tingene ad og siger, at man selvfølgelig på den ene side har EU's udvidelse mod øst som en væsentlig opgave på regeringskonferencen, men at man også, som der står, på det sikkerhedspolitiske område gennem en udvidelse af NATO skal knytte de central- og østeuropæiske lande nærmere til Vesten.

Som jeg læser det, så er det en erkendelse af, at man skal skille tingene ad, så EU primært er et handelspolitisk samarbejde og de sikkerhedspolitiske strategier varetages gennem andre fora, herunder selvfølgelig NATO. Det burde være en erkendelse af, i hvert fald hvis man læser det positivt, at EU's militære tanker og militære strategier bør være en saga blot, og at det er noget, EU skal holde fingrene fra og lade bl.a. NATO om.

Så på denne baggrund kan jeg meddele, at vi stemmer imod det dagsordensforslag, som er stillet.

Formanden:

Jeg er bange for – da der er så mange meldinger om, hvad der videre skal ske i denne betydn-

ningsfulde debat – at jeg bliver nødt til at afbryde forhandlingen og udsætte mødet på nuværende tidspunkt. Det genoptages i dag kl. 13.00.

Mødet udsat kl. 11.56

Mødet genoptaget kl. 13.00

Forhandlingen genoptoges.

Arne Melchior (CD):

Jeg vil gerne give en undskyldning til udenrigsministeren og til ordførerne for, at jeg som CD's ordfører ikke var til stede under debatten. Jeg skal ikke forklare hvorfor. Ingen her er i tvivl om, at det er, fordi jeg skulle være pligtopfyldende andetsteds.

Nu har jeg så bedt om ordet alligevel af flere grunde, dels for at trække udenrigsministerens bestigelse af talerstolen lidt ud, så nogle flere af ordførerne og medlemmerne kan komme til stede – det vil hans svartale sikkert kunne fortjene – dels fordi det ikke passer os godt i CD, hvis en debat om udenrigspolitik ikke har bare en lille smule medvirken fra vor side.

Jeg har ikke noget nyt at meddele. Desværre kender jeg jo ikke disse udmærkede ordførertaler, der er holdt. Når jeg siger, at jeg ikke har noget nyt at meddele, så er det altså ud over, at vi henviser til og henholder os til udenrigsministerens besvarelse af forespørgslen, som vi er helt fornøjede med.

Jeg sagde lige, at vi gerne vil være med, når der debatteres udenrigspolitik. Det hindrer ikke, at jeg synes, at denne forespørgsel er – for at sige det høfligt og kollegialt – aldeles overflødig. Det er kun godt et års tid siden, at vi havde den samme sag på dagsordenen, og nok går verden stærkt, men der er ikke indtrådt noget, som kunne få forespørgerne til at tro, at der ville komme nye og andre signaler eller meldinger. Derfor ved de godt, at det vil de ikke få noget ud af andet end at bruge nogle timer, og det har man selvfølgelig lov til.

Jeg skal dog lige gøre den bemærkning til hr. Keld Albrechtsen, der er ordfører for forespørgerne, og som i sin første tale her i debatten, da jeg endnu kunne være til stede, fik sagt noget om, at han og hans parti arbejder hårdt på, at vore børn skal kunne leve i en fredelig verden. Det er jo et stort og smukt mål at sætte sig, ikke

mindst for så ung en mand som min kollega hr. Keld Albrechtsen, som kan få nogle stykker endnu, og hvad enten det så er dem, han måtte have, eller dem, han måtte få, må jeg nok sige, at det kalder mindelser frem om salig premierminister Neville Chamberlain, da han i 1938 efter Münchenmødet udråbte: »Fred i vor tid!«

Jeg frakender simpelt hen samtlige mine kolleger og medmennesker i øvrigt muligheden for at sikre, at vore børn i et for dem forhåbentlig langt liv skal kunne leve i fred. Sådan er verden ikke indrettet, simpelt hen fordi menneskene ikke er indrettede sådan, at man kan garantere sådan noget århundreder, årtier eller bare kvarterer frem i tiden.

Jeg kunne så bruge resten af mine 10 minutter til at begynde på at forklare, hvorfor CD umuligt kan stemme for den foreslåede dagsorden. Den er næsten fra A til Z i strid med, hvad vi synes er fornuftig NATO-politik og fornuftig udenrigs- og sikkerhedspolitik, og derfor hører vi altså til det flertal af partier, som om en lille stund vil nedstemme denne dagsorden.

(Kort bemærkning).

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg takker hr. Arne Melchior mange gange for den overvældende interesse for mine familieforhold. Selvfølgelig har det betydning for mig, at min datter kan komme til at leve i en fredelig verden også efter min tid, og jeg er godt klar over, at det rejser enorme vanskeligheder. Det er derfor, at Enhedslisten har taget initiativ til debatten, som jeg så desværre kan forstå at hr. Melchior finder overflødig.

Der er to spørgsmål, hvor jeg synes, hr. Melchior tager fejl. Det ene er hr. Melchiors påstand om, at der ikke er sket noget, siden vi sidste gang havde en NATO-udvidelsesdebat her i Folketinget – som jeg husker det, var det i december 1994.

Der er jo sket meget. Det er sket det, at NATO's udvidelsesplaner er konkretiseret bl.a. ved disse tanker om baltiske korps osv., og Ruslands ganske sikre reaktion på NATO-udvidelsen ligger også mere og mere klar. Derfor vil jeg anfægte den påstand, som hr. Melchior kommer med: at der ikke er sket noget.

Der er også sket noget i diskussionerne i USA og i Vesteuropa, hvor flere og flere – både socialdemokratiske, socialistiske og borgerlige politikere og også eksperter, videnskabsfolk osv. – begynder at sætte spørgsmålstegn ved fornuften i NATO-udvidelsen. Så der er sket meget.

Så siger hr. Melchior, at Enhedslisten ikke har opnået noget med debatten her i dag. Det vil jeg også betvivle, for ganske vist får vi ikke vedtaget vores dagsorden, men jeg hæftede mig ved, at den socialdemokratiske ordfører . . . undskyld, nu udløber min taletid. Jeg skal vende tilbage til hr. Melchior.

Udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen): Det er lykkedes på et enkelt punkt, vil jeg sige, for hr. Keld Albrechtsen at drive en kile ind imellem regeringspartierne.

Jeg hilser egentlig denne debat velkommen. Jeg tror ikke, det gør noget, at vi sådan med et års mellemrum gør status over, hvorledes NATO-udvidelsesprocessen og den europæiske sikkerhedsproces forløber, og det giver denne debat jo anledning til.

Min første bemærkning skal gælde et hovedtema i debatten, nemlig forholdet til Rusland. Det er blevet sagt fra mange sider, og jeg er enig: Det gælder om ikke at isolere Rusland. Jeg er aldeles enig i det. Rusland er ikke alene en befolkningsrig stat med 150 millioner indbyggere, Rusland er også et kolossalt landområde, nærmest et kontinent i sig selv, og endelig er Rusland jo i kraft af sin besiddelse af et stort atomvåbenarsenal en militær stormagt.

Opgaven er at inddrage Rusland i et samarbejde, at bruge hele viften af midler til at inddrage Rusland i et konstruktivt samarbejde med den vestlige verden og de vestlige institutioner i deres helhed, og denne opgave er i fuld gang.

Vi har set den historiske aftale mellem Rusland og NATO om Ruslands inddragelse i Partnerskab for Fred. Jeg skal da gerne bekende, at da jeg som dansk udenrigsminister deltog i det møde, hvor det var klart, at nu ville Rusland deltage i Partnerskab for Fred og indgå aftaler om militært og sikkerhedsmæssigt samarbejde med NATO, blev jeg klar over, at verden for alvor havde ændret sig, også helt fundamentalt. Mere kan der vel ikke vendes op og ned på 40 års koldkrig end dette, at Rusland indgår en aftale om et fredeligt militært samarbejde med NATO. Det er sket.

Rusland inddrages i øvrigt også i samarbejdet med EU. EU har vedtaget, og vi har her i Folketinget for få uger siden ratificeret, Ruslands aftale om partnerskab og samarbejde med EU, som giver en fremragende mulighed for, at vi kan udvikle samarbejdet med Rusland i de kommende år. Det er en bred rammeaftale, der er til at vokse i, og hvor vi kan inddrage sam-

arbejdsområder, efterhånden som vi finder det frugtbart og muligt.

Så dette med at inddrage Rusland i samarbejdet er jo noget, der i allerhøjeste grad er i fuld gang. Det er også i fuld gang i den henseende, at den politiske komité under Europarådet har anbefalet Europarådets parlamentarikerforsamling, at Rusland optages som medlem af Europarådet.

Det er også i fuld gang inden for rammerne af OSCE. OSCE er i de kommende år et meget vigtigt forum for dialogen om sikkerhed i Europa. OSCE er et enestående forum for denne dialog, fordi OSCE er sammensat, som OSCE er. OSCE omfatter både øst- og vesteuropæiske stater, USA og Rusland og rummer derfor de lande, som skal være med i den brede dialog om den langsigtede europæiske sikkerhed. Vi lægger fra regeringens side overmåde vægt på OSCE som forum for den sikkerhedspolitiske meningsudveksling med Rusland.

På dagsordenen for OSCE står diskussionen om udviklingen af en sikkerhedsmodel for det næste århundrede, og når Danmark har lagt billet ind på formandskabet i OSCE og har fået det, har det meget at gøre med, at vi ønsker at være aktive i denne dialog om skabelsen af en sikkerhedsmodel for det 21. århundrede, hvor man forsøger at sammentænke de forskellige elementer af den europæiske sikkerhed, som dukker op i disse år.

Jo, vi skal inddrage Rusland i samarbejdet på, jeg vil sige alle leder og kanter, og det er jo også i god gænge.

Jeg vil også gerne takke hr. Per Stig Møller for at bringe ind i debatten den økonomiske bistand, der kommer fra de vestlige lande til Rusland og bilateralt fra Danmark til Rusland. Også det er en vigtig side af vort samvirke med udviklingen og udviklingen af vort samarbejde med dem.

Så lad os slå fast, at udviklingen af samarbejdet med Rusland har høj prioritet. Det har det for NATO, det har det for EU, og det har det selvsagt for Danmark som nationalstat.

Min næste bemærkning skal være til hr. Keld Albrechtsen og også, synes jeg, i meget vid udstrækning til hr. Gert Petersen. Begge talere var stærkt optaget af forholdet til Rusland, men jeg hørte næsten ikke nogen omtale af de central- og østeuropæiske landes synspunkter – noget fra hr. Gert Petersen, men ikke fra hr. Keld Albrechtsen.

Det var, som om Central- og Østeuropa slet ikke hørte til i hr. Keld Albrechtsens univers, som om det alene handlede om, hvorledes vi skulle arbejde sammen med Rusland. Men, undskyld mig, der er altså 100 millioner mennesker i Central- og Østeuropa, som i allerhøjeste grad har krav på, at vi tager alvorligt, hvad de har af ønsker, og hvad de ser som deres muligheder i fremtiden. Det var totalt væk i hr. Keld Albrechtsens fremstilling af sagerne, og det finder jeg aldeles ubegribeligt.

Væk fra hr. Keld Albrechtsens sagsfremstilling var også det samarbejde, der har udviklet sig mellem NATO og de østeuropæiske lande inklusive Rusland inden for rammerne af NACC. Helt væk var også omtalen af Pfp. Jamen hvordan kan man gøre krav på at blive taget alvorligt i en diskussion om udviklingen af sikkerhedsstrukturer uden at forholde sig til den positive nyskabelse, som ligger inden for rammerne af Pfp, og som betyder udviklingen af et militært samarbejde mellem NATO og de central- og østeuropæiske lande?

I hr. Keld Albrechtsens univers er der heller ikke plads til det, der sker her og nu inden for rammerne af IFOR, ikke rigtig plads til at se, at der jo er tale om en fundamental nydannelse, hvor central- og østeuropæiske lande i stort tal optræder under NATO-kommando og tilmed er glade for det. Og det gør de samtidig med, at også Rusland er aktivt med i IFOR under en særlig kommandostruktur.

Det er i diskussionen om det tidligere Jugoslavien ikke sådan, som hr. Gert Petersen fremstiller det: at vi her har en militæralliance, NATO, der søger en ny rolle. Det, der er sket i IFOR, er, at FN søgte sig en partner, der kunne løfte en opgave i det tidligere Jugoslavien, og kun kunne finde én partner, der kunne løfte en militær opgave, og det var NATO, og derfor henvendte FN sig til NATO.

Der var ikke tale om, at det var NATO, der søgte en rolle. Det var FN, der havde brug for en organisation, der kunne løfte en militær opgave af den art. Det kunne FN ikke selv. Som FN's generalsekretær meget præcist har gjort opmærksom på: En opgave af dette omfang vil FN ikke selv kunne løfte.

Jeg synes også, det var helt væk i diskussionen, at vi har indrettet os med et Østersøråd. I Østersørådet samvirker de nordiske lande, Tyskland, Polen, de baltiske lande og Rusland. Vi har faktisk indrettet os med et Østersøråd, som på praktiske områder er i færd med at

udvikle et virkelig godt samarbejde, når det drejer sig om transportforhold, miljøforhold, forskning, udvikling og samarbejde mellem universiteter og højere læreanstalter – virkelig nyttige, ordentlige samarbejdsområder, hvor Rusland i allerhøjeste grad som Østersøstat er inddraget. Det hører dog med til billedet af, hvad der foregår i vores nærområde.

Det leder mig så direkte over til at sige, at derfor er fremstillingen af dansk Baltikumpolitik og Østersøpolitik som en aggressiv størrelse aldeles forfejlet og aldeles urimelig. Det er rigtigt, at Danmark i disse år fører en meget aktiv Baltikumpolitik. Det er jo ikke noget, der begyndte under denne regering. Det er begyndt under den tidligere regering med bred støtte i Folketinget, og det er fortsat under denne regering med bred støtte i Folketinget.

Det gør vi, og det mener jeg er vores forpligtelse. Vi har en forpligtelse til at søge at assistere de nye baltiske demokratier på deres vanskelige vej frem imod forankrede demokratiske institutioner og en velfungerende markedsøkonomi, og enhver tale om, at der i dette skulle være aggressive hensigter eller trusler, er grebet ud af luften.

Hvad drejer det sig om? Ja, det drejer sig om, at vi yder en meget aktiv støtte til oprettelsen af en baltisk fredsbevarende bataljon – én bataljon. Vi deltager i træningen af den, vi deltager i udrustningen af den, og det er, synes jeg, en i alle henseender lødig og god idé. Er der nogen, der forestiller sig, at Rusland kan føle sig militært truet af én bataljon? Så afslører man oprigtigt ukendskab til, hvilke stridskræfter Rusland råder over.

Hr. Knud Enggaard rejste spørgsmålet om Kaliningrad. Jeg synes, det er en meget relevant diskussion. Regeringen er enig i, at vi i vores bestræbelser for at fremme stabilitet og sikkerhed i hele Europa også skal være specielt opmærksomme på denne del af Rusland, og vi overvejer i regeringen, hvilke instrumenter vi kan bringe i anvendelse. Herunder overvejer vi selvfølgelig især, hvorledes vi inden for rammerne af OSCE kan gøre en særlig indsats i spørgsmålet om Kaliningrad, i den forstand at vi jo har en central interesse i stabilitet og ro omkring dette område af Rusland.

Jeg synes, jeg skylder at give den oplysning om NATO-medlemskab, som har været diskutert under debatten, ikke mindst under de korte bemærkninger, at der er altså ikke tale om i forhold til NATO, at man sådan søger om med-

lemskab. Det fremgår ganske klart af Washingtontraktaten og dens artikel 10, der taler om, at de allierede efter enstemmig beslutning kan opfordre andre europæiske lande til at tiltræde traktaten. Så forholdet er altså faktisk det, at NATO søger man ikke om at blive medlem af, det vil man i sidste instans blive opfordret til, hvis og når det bliver aktuelt.

Spørgsmålet om timingen og forholdet mellem NATO-medlemskab og EU-medlemskab har været rejst. Jeg ser sådan på det, at diskussionen om NATO-medlemskab og EU-medlemskab er udtryk for samme bestræbelse, nemlig bestræbelsen for at inddrage de central- og østeuropæiske lande i de vestlige samarbejdsorganisationer. I den forstand er der tale om parallelle træk.

Men timingen er selvfølgelig noget forskellig i de to situationer. Lad mig lige resumere det ganske kort. Næste runde i NATO-diskussionen, nemlig diskussionen om hvem og hvornår, starter tidligst i 1997. EU-udvidelsestidsplanen ser sådan ud, at vi forhåbentlig kan starte forhandlinger om medlemskab med EU-kandidatlandene et halvt års tid efter afslutningen af regeringskonferencen, forhåbentlig tidligt i 1998.

Jeg skal til sidst kun beskæftige mig lidt med det udtryk, som hr. Per Stig Møller brugte om den dagsorden, der er foreslået. Han sagde, at det lignede en blanding af Hørup og Budtz. Jeg vil sige: meget lidt Hørup, hvis vi skal blive i talemåderne, og mere Budtz. Hørup havde bl.a. den fremragende evne, at han kunne skrive dansk, og jeg synes derfor, det er nødvendigt at gøre opmærksom på, at jeg ikke synes, det er fair over for en stor skribents eftermæle at blande ham ind i formuleringen af denne dagsorden.

Keld Albrechtsen (EL):

Jeg skal give det løfte, at ved udformningen af fremtidige dagsordener vil jeg læse en Hørup-tekst dagen før, således at også det sproglige kan komme fuldt på højde.

Men ellers vil jeg takke for de tilkendegivelser, der har været både fra ministeren og fra ordførerne, som har fundet denne debat væsentlig – med en enkelt undtagelse måske – og vende tilbage til det, som jeg var ved at svare hr. Melchior på, nemlig hr. Melchiors påstand om, at vi aldeles intet havde fået ud af debatten her i dag.

Det er jeg ikke enig i. Det er klart, at SF og Enhedslisten ikke får vedtaget vores dagsorden,

men jeg har noteret mig, at tonen bl.a. i Venstres og De Konservatives ordførerskaber vel nok var mindre aggressiv og militaristisk, end vi er vant til at opleve det. Det synes jeg da er positivt.

Jeg lagde også mærke til, at forsvarsministeren, selv om forespørgslen også er stillet til ham, aldeles har undladt at gå ind i debatten. Forsvarsministeren har ellers holdt en høj profil i det baltiske spørgsmål. Han har vel om nogen været den, som tegnede projektet med hensyn til en hurtig optagelse af Polen og de baltiske lande i NATO, men han har i dag fundet det klogt ved sit fravær at undlade at udtale sig, at markere en måske lidt anderledes linje, nemlig den, udenrigsministeren fremlagde, som var et stort forsøg på at forklare, at denne NATO-udvidelse bestemt ikke var aggressivt ment, og at der var utrolig mange andre ting, som indgik i hele den europæiske diskussion.

Det er ikke nok til, at SF og Enhedslisten vil erklære sig tilfredse dermed. Den, som kan lytte til nuancerne i en debat, tror jeg vil kunne konstatere, at dagens debat i hvert fald ikke har været en bevægelse i retning af et mere militaristisk synspunkt, måske endda tværtimod det modsatte – med fru Annette Just som undtagelsen, indrømmer jeg gerne.

Der er et par enkelte konkrete ting, som jeg vil minde ministeren om, at jeg har stillet nogle spørgsmål om undervejs. Jeg synes ikke, jeg har fået svar på dem alle, men jeg takker for svaret på det med tempoet for optagelsen. Det var dog ikke stjerneklart, hvad der lå i svaret.

Så vil jeg kommentere udenrigsministerens påstand om, at jeg ikke skulle have omtalt Øst- og Mellemeuropas sikkerhedspolitiske problem. Tværtimod mener jeg, at hele hovedindholdet i det, jeg sagde som begrundelse for forespørgslen og i mit første ordførerindlæg, faktisk var, at de, der kan komme til at betale den højeste pris overhovedet for NATO-udvidelsen, først og fremmest er de baltiske lande, men også lande som Slovakiet og Ukraine. Hvis det, der bliver resultatet af NATO-udvidelsen, er det, vi frygter, nemlig at jerntæppet kommer til at ligge langs med Polens østgrænse og langs med Tjekkiets østgrænse, kan befolkningerne i disse lande komme i en situation, hvor de kommer til at være et område, som vil komme under russisk pres.

Ukraine kan komme i en frygtelig situation. De baltiske lande kan komme i en frygtelig situation. For vi tror nemlig ikke på, at den danske regering, når det kommer til stykket, vil kunne

leve op til sin målsætning og vel også sine nærmest løfter til de baltiske lande om, at det nok skal lykkes at sikre dem NATO-medlemskab.

Vi ved, at amerikanske senatorer, bl.a. senator Nunn, er overordentlig i tvivl om fornuften i at fortsætte med NATO-udvidelsen. Hvis det er holdningen i det amerikanske senat, at NATO-udvidelsen er uklog og i strid med USA's interesser, hvis det bliver det amerikanske senats opfattelse, at risikoen, der er forbundet med NATO-udvidelsen, er langt større, end hvad USA kunne tænkes at opnå af positive interesser, bliver NATO-udvidelsen naturligvis ikke til noget, for den kan ikke gennemføres imod det amerikanske senat, ligesom den heller ikke kan gennemføres imod Folketingets vilje.

Derfor er situationen den, at vi har rejst denne forespørgselsdebat bl.a. ud fra den synsvinkel, at det er de mellemeuropæiske og østeuropæiske lande, først og fremmest Ruslands naboer, der er dem, der virkelig har sikkerhedsinteresser, der trues, hvis dette her gribes forkert an. Det er deres sikkerhed, som efter vores opfattelse kun kan betrygges gennem fortsat nedrustning, gennem fortsættelse af nedrustningsforhandlingerne her i foråret og gennem skabelsen af et fælleseuropæisk sikkerhedssystem, der bygger på fortsat nedrustning.

Det er efter vores opfattelse den eneste måde, hvorpå de østeuropæiske landes sikkerhed både i forhold til Vest og Øst kan skabes og betrygges, og derfor peger vi i dagsordenen på OSCE.

Vi er også enige i det, ministeren har sagt om f.eks. Østersørådet og andre ting, som kan være elementer i en sådan politik. Derfor er jeg ked af, at hr. Melchior sagde, at han fra A til Z var imod, hvad der står i Enhedslistens og SF's dagsorden. Det forestiller jeg mig ikke – det håber jeg i hvert fald ikke – at regeringen er. Man kunne måske have haft Viggo Hørup til at udforme det sprogligt, men indholdsmæssigt vil jeg dog tro og håbe på, at der er væsentlige elementer i vores dagsorden, som vi kan være enige med regeringen i, bl.a. netop understregningen af at styrke OSCE, styrke atomnedrustningsaftaler og styrke en videreførelse af den konventionelle nedrustning. Det har jeg ikke hørt nogen tale imod, og det er dog elementer, som også findes i vores dagsorden, og derfor vil jeg råde hr. Melchior til at læse den endnu en gang.

Alt i alt vil jeg sige, at det her bliver en debat, som fortsætter, og at det bliver en debat, hvor også SF og Enhedslisten vil blive ved med at

pointere det farlige i den politik, som Danmark har ført. Men vi håber på, at det, som jeg har forsøgt at tegne som et i hvert fald ikke mere militaristisk billede her i Folketinget, end vi har oplevet tidligere, måske endda tværtimod mindre, vil kunne give baggrund for, at vi næste gang, måske om et år, eller hvornår vi nu skal diskutere det her spørgsmål, er nået længere i retning af at se de farer, som ligger i dette projekt.

For jeg tror, at klarheden omkring, hvad der er ved at ske, vil vokse, efterhånden som debatten også udvikler sig i USA, i den amerikanske kongres, ved det russiske præsidentvalg osv. Jeg føler mig ingenlunde overbevist om, at det ender med, at Folketinget og det amerikanske Senat vil godkende NATO's udvidelse. Og derfor går jeg ikke fra den her debat i en deprimeret stemning. Jeg synes i den forstand ikke, den har været dårlig, selv om SF og Enhedslisten ikke har opnået alt, hvad vi ville. Jeg føler, at debatten trods alt er kommet så langt, bl.a. med den socialdemokratiske ordførers klare tilkendegivelse af, at Socialdemokratiet ikke har tænkt sig at sende den danske hær ud i et eventyrprojekt med krigsførelse mod Rusland i det baltiske område. Det var jo en meget klar tilkendegivelse og en lidt anderledes måde at sige det på, end forsvarsministeren har gjort bl.a. i artikler i Det Fri Aktuelt.

Så derfor er der da elementer af lysning i horisonten – måske. Det håber jeg da i hvert fald. Det er det, som vi vil bruge den her debat og vores aktiviteter i øvrigt til at forsøge på at komme videre med.

Gert Petersen (SF):

Jeg skal kun gøre nogle ganske få bemærkninger, rette et par misforståelser.

Først noget, som ikke handler om en misforståelse. Det er altså – nu gentog udenrigsministeren det her – at vi skal gøre alt for at inddrage Rusland i samarbejde med Vesten. Og det er også, hvad udenrigsministeren sagde i sin indledning, og det er jo det, vi er 100 pct. enige om.

Jeg tror faktisk, der er meget betydelig enighed om det, fordi man godt kan indse, at risikoen for, hvad der kan ske, hvis det modsatte bliver tilfældet – en ny konfrontation – ikke er rar at se i øjnene. Og så er det, at jeg stadig væk må spørge andre og mig selv: Hvordan forener man dette med at gøre alt, hvad man kan, for at inddrage Rusland i samarbejde med Vesten og så udvide NATO og så trække en ny grænse, markere en ny grænse mellem Vesten og Rusland?

Det er jo det, det handler om. Jeg tror ikke, det kan lade sig gøre. Jeg tror, det er cirklens kvadratur, som man her står med og prøver på at finde ud. Og det har man ikke kunnet tidligere. Og det kan man heller ikke i det her tilfælde. Og derfor kan jeg også godt have et håb om, at det slet ikke bliver til noget, når det kommer til stykket.

Så var der denne misforståelse.

Jeg omtalte faktisk de østeuropæiske lande. Jeg sagde, at jeg gerne tror, at disse lande har en oprigtig – jeg mener ikke, den altid er rationel, slet ikke under de nuværende omstændigheder – nervøsitet for, hvad en forarmet, men stor nabo kan finde på. Og i den forbindelse kom Partnerskab for Fred-komplekset op. Det støttede vi. Det sagde jeg også i mit indlæg her. Og isoleret set, taget for sig selv, synes jeg, at det var noget, der indeholdt elementer til en kollektiv sikkerhedsordning i Europa, fordi det omfattede – ligesom NACC – samtlige europæiske lande inklusive Rusland.

Men når udenrigsministeren så siger – det sagde han i sit oplæg her – at han vil understrege: ingen partnerlande er udelukket fra medlemskab i NATO, så er det noget af en tilsnigelse, så vidt jeg kan se det, for meget hurtigt efter, at beslutningen om Partnerskab for Fred var taget, så blev det gjort klart af forskellige statsmænd, der kom med udtalelser, fortolkning og den slags, at for nogle af partnerlandene var dette så at sige en trædesten med henblik på at blive medlem af NATO, for andre var det det ikke. For Rusland kunne der jo slet ikke være tale om det.

Så der kom altså dels en forskelsbehandling ind, og dels blev partnerskabskomplekset nu også anskuet som en indgangsdør til NATO, altså blev koblet sammen med selve diskussionen om udvidelse af NATO, som jeg ellers personligt havde troet var blevet afsluttet dengang, da Partnerskab for Fred-systemet blev oprettet.

Og så endelig den sidste bemærkning, jeg har at gøre, det er den rene misforståelse. Når jeg har sagt, at NATO søger en ny rolle, så var det i tilslutning til udtalelsen af professor Kenneth Walsh og havde ikke relation til Bosnien og IFOR-operationen osv.

Jeg mener tværtimod, som jeg også sagde i et senere indlæg, at IFOR-operationen er alt for beskeden til, at den kan berettige til fortsat opretholdelse af små 17.000 panservogne i NATO's europæiske afsnit. Altså, som rolle betragtet er den slet ikke tilstrækkelig til at

berettige til opretholdelse af et så stort militært apparat, som der her er tale om.

Og det er derfor, jeg taler om, at i hvert fald nogle – som professor Walsh var inde på – kan være interesseret i at have et vist modsætningsforhold, sådan at man kan begrunde en opretholdelse af det store apparat. Det modsætningsforhold eksisterer heldigvis ikke i dag. Der er grnidninger, bevar mig vel, men selve det grundlæggende modsætningsforhold eksisterer ikke, og jeg ville beklage meget dybt, hvis det af den ene eller af den anden grund skulle opstå på ny. Og det er det, jeg er noget bange for, hvis man satser meget hårdt på denne idé om NATO-udvidelse.

Arne Melchior (CD):

Hr. Keld Albrechtsen citerede mig for, at jeg i mit forrige indlæg skulle have sagt, at der ikke er sket noget det sidste års tid. Det tror jeg ikke jeg har sagt. Jeg håber ikke, jeg har sagt det. Jeg mente i hvert fald, at der ikke var sket noget af en sådan væsentlighed, at det berettigede en ny debat efter et års tid om det samme emne. Jeg har da intet imod, at udenrigsministeren glæder sig over, at debatten finder sted, men hans tale var jo i og for sig en bekræftelse af det, jeg siger, nemlig at der ikke er sket noget væsentligt i mellemtiden.

Udenrigsministeren siger tidligt i sin tale i dag, at regeringen ikke har ændret holdning, altså siden ultimo november 1994. Og senere i sin tale siger han, at udvidelsesprocessen derfor vil fortsætte som planlagt i et roligt og afmålt tempo. Og det ville den have gjort med denne forespørgselsdebat og uden denne forespørgselsdebat.

Og mit lille hint til denne forespørgsel har lidt at gøre med, at jeg føler, at der er ved at gå inflation i forespørgsler. Det kan vi jo bare se på ugeplanerne. Og jeg spår, og jeg er sikker på, at det vil gå med Folketingets forespørgsler, når der, hvad jeg mener, i vid udstrækning finder et misbrug sted – det gælder ikke specielt denne debat – som det er gået med Folketingets spørgetid: efterhånden som spørgsmålene blev flere og flere, dalede interessen hos pressen og offentligheden, og det er det, jeg frygter at man opnår for disse forespørgsler.

Så glæder hr. Keld Albrechtsen sig over, at tonen hos V og K skulle have været mindre militaristisk. Nu skal jeg jo ikke tale på hr. Knud Enggaards og hr. Per Stig Møllers vegne, men jeg vil benægte, at de herrer er militaristiske

eller har udtalt sig militaristisk – i hvert fald med synonymet krigerisk.

De herrer er venner af et stærkt og sikkert forsvar, hvis jeg har forstået deres mange taler gennem årene ret. De er venner af, at NATO er en freds- og tryghedsskabende forsvarsorganisation, den bedste af slagsen, som verden nogen sinde har set, og de er ikke militaristiske eller krigeriske.

Nej, når tonen har været én, der gefalt hr. Albrechtsen bedre end måske ved tidligere lejligheder, så tror jeg såmænd ikke, det er forespørgslens skyld. Forespørgslen i sig selv har sikkert ikke ændret de herrers tonefald eller indstilling til tingene. Og efter de referater, jeg har, har de intet sagt, som dementerer deres 100 procents opbakning om NATO og NATO's betydning ikke mindst også for vort eget land.

Så skal jeg som afslutning sige noget om A-Z, nemlig at jeg synes fra A-Z, at jeg måtte være uenig om dagsordenen. Det er særlig A og Z, indledningen og slutningen. Der står da indimellem også noget om fjernelse af militære trusler, men jeg ved jo, at forslagsstillerne opfatter NATO som en militær trussel, hvad vi andre altså ikke gør.

Men selve ordene lyder da meget uskyldige, og der står også noget om tillidsskabende foranstaltninger. Det er da altid dejligt. Men så kommer vi altså frem til Z: at sige nej til planerne om en udvidelse af NATO. Det skal sandelig ikke – med al ære og respekt for Rusland og dets interesser og dets befolknings interesser – være Rusland, der skal have vetoret i spørgsmålet om, hvorvidt NATO skal have det ene eller det andet antal medlemmer.

Personlig er jeg ikke nogen stor tilhænger af mastodontorganisationer, for jo flere man er om bordet, desto vanskeligere må det naturligvis være at blive enige om praktiske foranstaltninger, som tit er meget nødvendige. Det er derfor, det nuværende handy NATO kan gennemføre noget, som det store mastodontagtige, men også nødvendige FN ikke kan gennemføre.

Så i princippet er jeg slet ikke ude efter, at vi skal øge medlemstallet, men det skal være NATO selv og eventuelt interesserede andre lande, der søger optagelse, der skal bestemme NATO's størrelse. Og ingen skal kunne påstå, at der deri nogen sinde kan ligge en trussel, et angreb på andre mennesker, andre stater og borgers interesser i Europa, eller hvor som helst ellers. NATO er, som jeg en gang allerede har sagt, alene trygheds-, freds- og sikkerheds-

skabende, og derfor kan man ikke give tredjepart af nogen art, hvem det måtte være, vetoret over for, hvilken størrelse NATO beslutter sig til at have.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 31 af Keld Albrechtsen (EL) og Gert Petersen (SF) (se foran) forkastedes, idet 16 (SF og EL) stemte for, 108 (S, V, KF, RV, FP, CD og DF) imod.

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 57:

Forslag til folketingsbeslutning om ratifikation af partnerskabs- og samarbejdsaftalen om oprettelse af et partnerskab mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Kirgizstan på den anden side af 9. februar 1995.

Af udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen). (Fremsat 29/11 95).

Sammen med denne sag foretoges den under punkt 5 opførte sag, nemlig:

5) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 58:

Forslag til folketingsbeslutning om ratifikation af partnerskabs- og samarbejdsaftalen om oprettelse af et partnerskab mellem De Europæiske Fællesskaber og deres medlemsstater på den ene side og Republikken Kasakhstan på den anden side af 23. januar 1995.

Af udenrigsministeren (Niels Helveg Petersen). (Fremsat 29/11 95).

Anden næstformand (Henning Grove):

Må jeg bede om ro i salen.

Forslagene sattes til forhandling.